

Problematika adopce

Barbara Holářová

Bakalářská práce
2009

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav porodní asistence

akademický rok: 2008/2009

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Barbara HOLÁŇOVÁ**
Studijní program: **B 5349 Porodní asistence**
Studijní obor: **Porodní asistentka**

Téma práce: **Problematika adopce**

Zásady pro vypracování:

**Shromažďování odborné literatury a studium problematiky adopce se zaměřením na průběh adopce, formy náhradní rodinné péče v naší společnosti.
Stanovení cílů, formulování hypotéz a sestavení dotazníku.
Realizace výzkumného šetření v rodinách s adoptovanými dětmi.
Zpracování, vyhodnocení a interpretace získaných informací.**

Rozsah práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

MATĚJČEK, Zdeněk a kol. Náhradní rodinná péče. Praha: Portál, 1999. 184 s. ISBN 80-7178-304-8.

MATĚJČEK, Zdeněk. Osvojení a pěstounská péče. Praha: Portál, 2002. 152 s. ISBN 80-7178-637-3.

MATĚJČEK, Zdeněk. Co děti nejvíce potřebují. Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2007. 108 s. ISBN 80-7178-058-8.

ŠKOVIERA, Albín. Dilemata náhradní výchovy. Praha: Portál, 2007. 144 s. ISBN 978-80-7367-318-5.

ARCHEROVÁ, Caroline. Dítě v náhradní rodině. Praha: Portál, 2001. 120 s. ISBN 80-7178-578-4.

Zákon č.210/1998 Sb. Zákon o rodině.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Helena Fremlová
Ústav porodní asistence

Datum zadání bakalářské práce:

5. února 2009

Termín odevzdání bakalářské práce:

5. června 2009

Ve Zlíně dne 5. února 2009

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
děkan

L.S.

Mgr. Helena Fremlová
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Ve Zlíně 23.2.2009

Melánka Bastera

ABSTRAKT

Cílem bakalářské práce na téma „Problematika adopce“ je zjistit aktuálnost problému z pohledu vnímání rodičů. V práci jsou zahrnuty informace o adopci a jejích typech, o průběhu procesu žádání a čekání na adopci. Je zde popsáno nevlastní rodičovství a to, co adopce přináší rodičům i dětem.

Praktická část navazuje na teoretickou část výzkumem, který odhaluje vnímání a prožívání žadatelů o adopci. Jak dlouho rodiče na uskutečnění adopce čekali a zdali došlo prostřednictvím adopce k naplnění rodičovství. Je zde také poukázáno na rozdíly mezi rodinami s dětmi biologickými a nebiologickými. Výsledky výzkumu jsou zpracovány v tabulkách a grafech s doplňujícími komentáři.

Klíčová slova:

Dítě, rodiče, adopce, adoptivní rodiče, náhradní rodinná péče.

ABSTRACT

Intention of the Bachelor theses on the theme "adoption problem" is find out topicality of the problem by parents wiew. In the theses are included informations about adoption and about its types, informations about course of appeal proces and about waiting for adoption. There is described stepparenthood and what brings adoption to parents and children. Practical part is conected to teoretical part by research. This research discovers perception and feeling of aplicant for adoption. Also how long waited parents for realization of adoption and if got across parents' impletion. In the theses is also pointed on differences between family with biological children and abiological children. Results of research are compiled in table and in graphic chart with completing comments.

Keywords:

Child, parents, adoption, adoptive parent, substitute family care.

Poděkování

Děkuji Mgr. Heleně Fremlové za odborné vedení, cenné rady, podněty a připomínky při zpracování mé bakalářské práce. Dále bych chtěla poděkovat všem adoptivním i biologickým rodičům, kteří ochotně vyplnili dotazník k mé práci.

Děkuji také svým rodičům a blízkým za podporu během celého studia.

„Děti jsou živé květy země.“

Maxim Gorkij

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 NÁHRADNÍ RODINNÁ PÉČE	11
1.1 PĚSTOUNSKÉ PÉČE.....	11
1.1.1 Typy pěstounské péče	12
1.1.2 Poručenská péče	12
2 ADOPCE	13
2.1 KDO ROZHODUJE O OSVOJENÍ	13
2.2 KDO SE MŮŽE STÁT OSVOJITELEM	13
2.3 DĚTI VHODNÉ PRO ADOPCI.....	14
2.4 KDY JE DÍTĚ „PRÁVNĚ VOLNÉ“	15
2.5 KDY NELZE OSVOJIT „ PRÁVNĚ VOLNÉ“ DÍTĚ	15
2.6 Z HISTORIE ADOPCE.....	16
3 TYPY ADOPCÍ	17
3.1 ZRUŠITELNÉ OSVOJENÍ.....	17
3.2 NEZRUŠITELNÉ OSVOJENÍ	17
3.3 PŘÍMÁ (OTEVŘENÁ) ADOPCE.....	18
3.4 MEZINÁRODNÍ OSVOJENÍ, TJ. OSVOJENÍ DĚTÍ DO CIZINY A Z CIZINY	18
4 ANONYMITA OSVOJENÍ	19
5 KROKY VEDOUcí K OSVOJENÍ	20
5.1 HLEDÁNÍ NOVÝCH RODIČŮ PRO OPUŠTĚNÉ DĚTI.	20
5.2 OBDOBÍ VNITŘNÍHO ROZHODNUTÍ	21
5.3 OBDOBÍ POSUZOVÁNÍ BUDOUCÍCH RODIČŮ.....	21
5.3.1 Psychologické posouzení rodičů.....	22
5.3.2 Přípravný kurz	23
5.3.3 Poradní sbor.....	23
5.4 OBDOBÍ OČEKÁVÁNÍ.....	24
5.5 PŘEVZETÍ DÍTĚTE A VZNIK NOVÉ RODINY	24
5.5.1 Přijímání kojence.....	25
5.5.2 Přijímání staršího dítěte	25
5.5.3 Předadopční péče.....	25
6 OSVOJENÉ DÍTĚ	27
6.1 DUŠEVNÍ POTŘEBY DÍTĚTE.....	27
6.1.1 Potřeba přiměřené stimulace a přívodu podnětů.....	27
6.1.2 Potřeba určitého řádu ve věcech a vztazích.....	27
6.1.3 Potřeba životní jistoty	27

6.1.4	Potřeba pozitivní identity neboli vlastního „já“	27
6.1.5	Potřeby otevřené budoucnosti	28
6.2	UTVÁŘENÍ VAZEB.....	28
6.3	PRVNÍ DNY DOMA	29
6.3.1	Podporujeme dotyk.....	29
7	NEVLASTNÍ RODIČOVSTVÍ.....	30
7.1	RODIČOVSTVÍ BIOLOGICKÉ A PSYCHOLOGICKÉ	30
7.2	PROČ LIDÉ CHTĚJÍ MÍT DĚTI?	31
7.3	CO DÍTĚ PŘINÁŠÍ RODIČŮM?.....	31
7.4	NA CESTĚ ZA ADOPCÍ.....	32
7.5	RODIČOVSKÁ IDENTITA	33
7.6	ŘÍCI, NEBO NEŘÍCI?	33
7.6.1	Pravda se těžko utají.....	34
7.6.2	Kdy a jak říci pravdu.....	35
7.7	PRAVÉ RODIČOVSTVÍ.....	35
II	PRAKTICKÁ ČÁST.....	37
8	VÝZKUMNÁ ČÁST	38
8.1	CÍLE A HYPOTÉZY	38
9	METODIKA PRÁCE.....	40
9.1	CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO VZORKU.....	40
9.2	METODY VÝZKUMU.....	40
9.3	DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ.....	40
9.3.1	Dotazník pro adoptivní rodiny.....	40
9.3.2	Dotazník pro biologické rodiny	41
9.3.3	Elektronický dotazník	41
9.3.4	Klasický tištěný dotazník.....	41
9.4	VÝSLEDKY VÝZKUMU	41
10	ZHODNOCENÍ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ.....	71
10.1	VÝSLEDEK STANOVENÝCH CÍLŮ A HYPOTÉZ	71
10.2	VYUŽITÍ V PRAXI.....	76
	ZÁVĚR.....	77
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	78
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	80
	SEZNAM GRAFŮ.....	81
	SEZNAM TABULEK	82
	SEZNAM PŘÍLOH	83

ÚVOD

Je u nás mnoho dětí, které byly svými rodiči opuštěny a potřebují citlivou a láskyplnou ochranu. Zároveň existují manželství, která po dítěti touží a nejsou naplněna. Jsou však i taková manželství, která již děti mají, ale v jejich rodině a srdcích je dostatek místa pro přijetí opuštěného dítěte. Během odborné praxe jsem se setkala právě s případy, kdy matka nemohla či nechtěla dítě vychovat a rozhodla se pro adopci. Mě osobně se tato problematika dotýká, a tak mne zajímalo, co s takovým dítětem bude dál. Právě proto jsem si vybrala práci na téma „Problematika adopce“. Myslím si, že Porodní asistence má k tomuto tématu blízko.

Cílem mé práce je zjistit, jak rodiče vnímají a prožívají proces žádání a čekání na adopci. Jak dlouho na uskutečnění adopce čekají, co je pro ně nejvíce stresující během celého procesu. Zajímá mě, zda prostřednictvím adopce dochází k naplnění jejich rodičovství a splnění jejich očekávání. Dále mě zajímá, jestli existují rozdíly mezi rodinami s dětmi biologickými a nebiologickými.

Prostřednictvím této práce jsem měla možnost nahlédnout do rozsáhlé problematiky adopce podrobněji a trochu poodhalit toto citlivé téma. Zároveň bych tímto chtěla poskytnout náhled ostatním nejen zdravotnickým pracovníkům.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 NÁHRADNÍ RODINNÁ PÉČE

Náhradní rodinná péče (NRP) je forma péče o dítě, kdy je dítě vychováváno „náhradními“ rodiči v takovém prostředí, které se nejvíce podobá životu v přirozené rodině. Již odedávna docházelo k přijímání opuštěných dětí do náhradních rodin. V mnoha kulturách se tato praxe běžně užívala. Jak je dáno v našem zákonu o rodině z. č. 94/1963 Sb. za každé dítě zodpovídá jeho zákonný zástupce, kterým je zpravidla rodič. Pokud dítě nemá zákonného zástupce alespoň v jednom rodiči, může soud svěřit dítě do výchovy jiné osobě. Velice důležitým a nelehkým úkolem je role těch, kteří zastupují dítě, které nemůže vyrůstat ve vlastní rodině. Je proto nutností spolupracovat se soudy, odděleními péče o dítě, kojeneckými ústavy, dětskými domovy, psychologickými poradnami a různými dalšími institucemi, které mají za úkol hájit zájem opuštěného dítěte. Náhradní rodinná péče se dělí do dvou základních typů: adopce (osvojení) a pěstounská péče. [7]

1.1 Pěstounské péče

Je to forma náhradní rodinné výchovy, kdy je dítěti zajištěno dostatečné hmotné zabezpečení a přiměřená odměna těm, kteří se ho ujali. Dítě je svěřeno do péče manželské dvojice nebo jedince. Podle práva pěstouni rozhodují o běžných věcech svěřeného dítěte. Pokud chtějí vykonávat mimořádné záležitosti, je za potřebí souhlas rodičů, popřípadě rozhoduje soud. O svěřením dítěte, které půjde do pěstounské péče, rozhoduje soud. Pěstounská péče vzniká rozhodnutím soudu a zaniká dosažením 18 let věku dítěte nebo ve 26 letech pokud dítě studuje vysokou školu. Může být také zrušena v době jejího trvání rozhodnutím soudu. V případě pěstounské péče není úplně vyloučen styk s biologickou rodinou dítěte, v některých případech však může být rozhodnutím soudu omezen. Pokud nejsou pokrevní rodiče zbaveni rodičovských práv, zůstává jim výhradní právo rozhodování v nejdůležitějších otázkách, jako jsou: volba povolání dítěte, vycestování do zahraničí apod. Svazek pěstounů s dítětem je podstatně volnější, než je tomu při osvojení. Dítěti v pěstounské péči nejprve zůstává příjmení po vlastních rodičích, později je možné o jeho změnu požádat na matrice. V případě, kdy je dítě svěřeno do pěstounské péče ve věku, kdy je samo schopno posoudit její obsah, by mělo být zajištěno jeho vyjádření. [8]

1.1.1 Typy pěstounské péče

U nás se uplatňují dva typy pěstounské péče:

Individuální pěstounská péče je zprostředkována v běžném rodinném prostředí, tj. s pěstounkou a s pěstounem, kteří mají své vlastní děti nebo kteří děti vychovali.

Skupinová pěstounská péče probíhá ve zvláštních zařízeních pro výkon pěstounské péče, jako jsou SOS dětské vesničky, kdy je pěstounskou péčí pověřena sama matka – pěstounka. Ta mívá většinou na pomoc další osobu, které se říká „teta“ a která matce pomáhá při výchově dětí a vedení domácnosti. Matka-pěstounka se svěřenými dětmi bydlí v samostatném domečku a skupina 10-12 takových domečků tvoří Vesničku. [7, 8]

Další formou pěstounské péče je přidělení *opatrovníka*. Opatrovník je dítěti přidělen v případě, když mu jeho vlastní rodiče zemřeli nebo nejsou způsobilí k právním úkonům a není tedy nikdo, kdo by dítě zastupoval a spravoval jeho záležitosti. O ustanovení opatrovníka rozhoduje soud. [16]

1.1.2 Poručenská péče

Poručnická péče je jakoby mezičlánek mezi pěstounskou péčí a adopcí. Do tohoto druhu péče se dostávají děti většinou staršího věku, o které jejich biologičtí rodiče neprojevují žádný zájem, a pro které je vhodná pěstounská péče. Jsou to děti romské, postižené nebo skupinky sourozenců, které mají jen malou šanci na osvojení. Poručník se stává zákonným zástupcem dítěte, avšak nevzniká mezi nimi ze zákona takový poměr, jaký je mezi rodiči a jejich dětmi. [3]

2 ADOPCE

Adopce neboli osvojení (z anglického adoption – přijetí) je nejvyšší a z hlediska právního postavení dítěte nejvýhodnější typ náhradní rodinné péče. Adopce je státem garantovaná a zákonem ošetřená forma náhradní rodinné péče, při které přijímají manželé či jednotlivci opuštěné dítě za vlastní a mají k němu stejná práva a povinnosti, jako by byli jeho rodiči. Osvojením vzniká mezi dítětem a osvojitelem vztah jako mezi biologickými rodiči a vlastními dětmi. Dítě získává příjmení nových rodičů a vztah mezi dítětem a příbuznými osvojitelů je příbuzenský. Podmínkou k osvojení je právně volné dítě, kdy je dán souhlas biologických rodičů nebo zákonného zástupce dítěte s osvojením. K právnímu uvolnění dítěte dochází při nezájmu rodičů o dítě dva měsíce po porodu, šestiměsíční opravdový nezájem ze strany rodičů o dítě. Ne všechny právně volné děti mají šanci na osvojení. Nejčastěji bývají osvojeni děti kojeneckého a batolícího věku. Osvojitelé se dostávají obdobných práv a povinností, jež mají rodiče při péči o nezletilé dítě, zahrnující zejména péči o jeho zdraví, o jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj, dále při zastupování dítěte a při správě jeho jmění. Osvojení upravuje zákon o rodině č. 94/1963. Ročně proběhne přibližně 500 osvojení dětí. [8, 14, 17]

2.1 Kdo rozhoduje o osvojení

O osvojení rozhoduje soud na návrh osvojitele. Soud je povinen na základě lékařského vyšetření a jiných potřebných vyšetření zjistit zdravotní stav osvojitelů. Dále soud zjišťuje jejich osobnostní dispozice a motivaci k osvojení a posoudí, zda se nepřičí účelům osvojení. Zprostředkování osvojení zajišťují krajské úřady a ministerstvo práce a sociálních věcí podle zákona č. 529/1999 Sb. o sociálně – právní ochraně dětí.

2.2 Kdo se může stát osvojitelem

Osvojitelem se může stát pouze zletilá fyzická osoba, které svým způsobem života zaručuje, že osvojení bude ku prospěchu nejen dítěti, ale i společnosti. Osvojit může manželská dvojice, manžel nebo manželka rodiče dítěte nebo jedinec. Je-li osvojitel jeden z manželů, může dítě osvojit jen se souhlasem druhého partnera. Pouze manželský pár může adoptivní dítě osvojit jako své společné dítě. Podle zákona je

osvojení jedincem možné za předpokladu, že toto osvojení bude plnit své společenské poslání. Při dnešním nedostatku právně volných dětí, mají osaměle žijící osoby, tj. neprovdané ženy a svobodní muži jen minimální naději, že by mohli dítě k osvojení získat. Jiná situace nastává, když matka, která měla dítě za svobodna nebo která má po rozvodu děti ve své péči, se znovu provdá a její nový manžel se chce stát těmto dětem i novým „otcem“ podle zákona. V tomto případě musí biologický otec dětí, pokud nebyl zbaven rodičovské odpovědnosti, vyslovit svůj souhlas. To však bývá nejčastější překážkou k provedení adopce. Tedy největší naději na získání dítěte do péče mají manželské dvojice. Mezi osvojitelem a dítětem musí být přiměřený věkový rozdíl, podobně jako to bývá u rodin s biologickými dětmi. Za optimální věkový rozdíl se považuje 25 až 35 let, přičemž se tolerují odchylky směrem nahoru i dolů. K osvojení dítěte nemůže dojít, pokud je mezi osvojencem a osvojitelem příbuzenský vztah, ve smyslu prarodiče a vnuk či vnučka nebo vztah sourozenecký. V takových případech lze využít jiných typů náhradní rodinné péče, především pěstounské péče. V osvojení nebrání vzdálenější příbuzenský vztah. [7, 8, 17]

2.3 Děti vhodné pro adopci

Děti vhodné pro adopci jsou děti, u kterých se předpokládá méně problémový zdravotní a psychosociální vývoj a které je možno předat do náhradní rodinné péče již v raném věku. A to za předpokladu, že je vyřešen právní vztah s původní rodinou. K osvojení se většinou vyžaduje souhlas zákonného zástupce, kterým jsou rodiče dítěte, pokud nebyli zbaveni rodičovské odpovědnosti nebo způsobilosti k právním úkonům. V případě, kdy dítě nemá zákonného zástupce ani v jednom z rodičů, ustanoví soud dítěti opatrovníka, který bude dítě zastupovat v řízení o adopci. Osvojit lze pouze dítě nezletilé. Není možné osvojit dítě počaté, které se ještě nenarodilo. Dobrý zdravotní stav není podmínkou osvojení, osvojit lze i závažně zdravotně handicapované dítě. Soud je však povinen zjistit zdravotní stav osvojence a s jeho výsledky pak seznámit osvojitele i zákonného zástupce osvojence.

2.4 Kdy je dítě „právně volné“

Dítě je právně volné tehdy, kdy je dán souhlas biologických rodičů k adopci nebo když soud ustanoví tzv. kvalifikovaný nezám. Tak je tomu v případě, když rodiče, kteří byli dosud zákonnými zástupci dítěte, po dobu minimálně šesti měsíců neprojeví o dítě opravdový zájem zejména tím, že dítě nenavštěvovali, neplnili pravidelně a dobrovolně vyživovací povinnost k dítěti a neprojevují žádnou snahu upravit si sociální a životní podmínky tak, aby se mohli ujmout péče o dítě. Nebo když po dobu nejméně dvou měsíců po narození dítěte neprojeví o dítě žádný zájem, přestože jim k tomu nebránila žádná závažná překážka. V takovém případě není třeba k osvojení souhlasu rodiče. Ustanovení o nezámě se vztahují i na nezletilého rodiče. O nezámě rozhoduje soud v samostatném řízení, které trvá několik měsíců, někdy i léta. Na jeho výsledek čeká dítě obvykle v ústavu. Souhlasu rodičů není třeba v případě, jestliže dali souhlas k osvojení předem bez vztahu k určitým osvojitelům. Souhlas předem musí být dán písemně a osobně přítomným rodičem před příslušným orgánem sociálně – právní ochrany dětí nebo před soudem. Tento souhlas může být dán nejdříve šest týdnů po narození dítěte. Odvolat ho lze jen do doby, než je dítě umístěno na základě rozhodnutí soudu do péče budoucích rodičů. Právně volné je i takové dítě, jehož rodiče zemřeli nebo byli zbaveni rodičovské zodpovědnosti. Tento postup přichází v úvahu v případech, kdy rodiče zneužívají rodičovských práv, především týráním dítěte nebo ohrožují jeho zdravý vývoj. Nebo závažným způsobem zanedbávají své povinnosti vůči dítěti. [8, 17]

2.5 Kdy nelze osvojit „právně volné“ dítě

Právně volné dítě nelze osvojit, pokud probíhá řízení o určení otcovství, které bylo zahájeno na návrh muže, který o sobě tvrdí, že je otcem dítěte. V tomto případě je řízení o adopci přerušeno až do právní moci rozhodnutí o tomto návrhu. Pokud by bylo návrhu vyhověno, bylo by možné dítě osvojit jen se souhlasem určeného otce, nebo později na základě jeho nezámě. Pokud by však otec neposkytoval záruku řádné péče, bylo by možno ponechat dítě v péči náhradní rodiny

2.6 Z historie adopce

Přijetí cizího dítěte za vlastní má ve své dávné historii jednu zřetelnou tendenci hluboce zakořeněnou do biopsychické výbavy člověka. Je to schopnost chránit dítě nejen své vlastní, ale jakékoliv dítě. Tato schopnost je dána nejen matkám a ženám obecně, ale i mužům. Ovšem současně od úsvitu dějin se dovídáme o tendenci právě opačné, a tou je odkládání a usmrcování dětí vlastních i cizích. Je pochopitelné, že život dospělého jedince měl v přírodních podmínkách větší hodnotu než život dítěte. Proto se v dobách hladu, válek a přírodních katastrof s dítětem nakládalo jako s obtížnou přítěží a rodina se zbavovala dětí „přespočetných“. První zákonnou formu nabylo osvojení patrně ve starém Římě ještě v době republiky. V zákoně je vyjádřeno, že vztah mezi osvojencem a jeho osvojitelem je podobný vztahu mezi vlastním dítětem a jeho rodiči. S odstupem mnoha staletí byly pak formulovány právní podmínky osvojení podle římského práva ve všech pozdějších právních řádech evropských zemí. Ve středověku a novověku křesťanství vneslo do postoje k dětem zásadní změnu - pro dítě zcela bezprávné se dovolává milosrdenství. Cesta této křesťanské zásady do praxe však rozhodně nebyla snadná a trvala celá staletí. Formálně však mohla adoptovat děti pouze šlechta, bohatí bezdětní manželé hledí svému rodu zajistit prostřednictvím adopce kontinuitu jména a majetku nebo hledají náhradu za vlastní dítě, které zemřelo.

V roce 1884 byly nalezince přeplněné a dětí „volných“ pro adopci bylo mnoho, uchazečů a zájemců o ně však málo. Opak dnešní doby. Dítě, které bylo přijato do nalezince, rozhodně nemělo vyhráno. Existovaly ústavy, kde byla úmrtnost dětí takřka sto procentní. Dlouhodobě se u dětí pohybovala kolem 70%. Samozřejmě nešlo jen o důsledky nemocí, nedostatečné výživy a problematické hygieny. Podstatnou roli zde hrálo i citové a psychické strádání. Právní podmínkou k osvojení dítěte byla v minulosti podmínka věku. Podle obecného zákoníku občanského z roku 1811 v rakouském právu muselo být osvojitelem více než 50 let a nesměl mít vlastní děti. Pak novela občanského zákoníku z roku 1914 snížila tuto hranici na 40 let věku osvojitele. Osvojitelem se mohl stát pouze muž, až později bylo připuštěno i osvojení ženou. [3, 7]

3 TYPY ADOPCÍ

Náš zákon definuje několik druhů adopcí, podle provedení (osvojení zrušitelné a nezrušitelné) a podle původu a místa dítěte (domácí a mezinárodní - ta se rozlišuje podle toho, zda se dítě narodilo v České Republice nebo v jiné zemi).

3.1 Zrušitelné osvojení

Zrušitelné osvojení (prosté osvojení) je druh osvojení, které lze ze závažných důvodů na návrh osvojitele nebo osvojence soudně zrušit. Prosté osvojení je péče, kdy veškerá práva a povinnosti rodičů přecházejí na osvojitele, ale v rodném listě dítěte zůstávají uvedeni biologičtí rodiče. Prosté osvojení je možné zrušit. Mezi osvojencem a původní rodinou vzájemná práva a povinnosti osvojením zanikají. Tento druh adopce je využíván při přijetí dítěte mladšího jednoho roku, protože dítě starší jednoho roku lze osvojit nezrušitelně. Osvojení prosté může být změněno v osvojení nezrušitelné.

3.2 Nezrušitelné osvojení

Tato adopce je v praxi častěji využívána a od prosté adopce se liší tím, že na místo rodičů jsou v rodném listě zapsáni osvojitelé. Osvojitelé jsou tedy uváděni jako rodiče v rodném listě dítěte, který je úplným výpisem z matriky. Avšak původní rodiče nemohou být „vymazáni“ z matriky, to je jediné místo, kde nadále figurují a kde je možno dopátrat se aspoň jejich jména. Údaje pokrevních rodičů v matričním zápise zůstanou. Zletilé osvojené dítě má právo do matriky nahlédnout. Cílem zápisu osvojitele místo rodiče osvojence je prohloubení poměru mezi osvojitelem a osvojencem a přiblížit jej co nejvíce poměru pokrevního rodiče a dítěte. Tento druh adopce nelze zrušit a o osvojení rozhoduje soud. Osvojit si dítě může manželský pár, manžel/manželka, rodiče dítěte nebo jedinec. Osvojit lze pouze dítě, které je „právně volné“ (vydává se v případě, kdy soud stanovil tzv. nezájem rodičů, nebo rodiče dali souhlas k osvojení). Při nezrušitelném osvojení zanikají práva a povinnosti biologických rodičů a přenášejí se tyto práva na adoptivní rodiče. Nezrušitelně lze po roce věku osvojit i dítě, které bylo prvně osvojeno zrušitelně. Osvojitelé tedy definitivně a navždy spojují svůj osud s osudem vyvoleného dítěte. [7, 8, 14]

3.3 Přímá (otevřená) adopce

Přímá (otevřená) adopce je druh adopce, kdy je dítě svěřeno do předadopční péče konkrétním osvojitelům, které si sami biologičtí rodiče vybrali. Přesto, že náš zákon o rodině tento typ adopce uvádí na prvním místě a v zemích EU je zcela běžný, náš stát se rozhodl tento typ osvojení nezprostředkovávat a vyňal ji ze své kompetence. I přesto, že je v zájmu dítěte, aby do nové rodiny přišlo co nejdříve, bez mezistanice v kojeneckém ústavu.

Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV) je toho názoru, že přímou adopci si mohou mezi sebou dohodnout pouze sami biologičtí rodiče a budoucí osvojitelé, pokud se navzájem znají. Pokud nikoho takového rodiče neznají a obrátí se na FOD, ten jim přímou adopce díky mezerám v právním systému legálně zprostředkuje.

3.4 Mezinárodní osvojení, tj. osvojení dětí do ciziny a z ciziny

Tato forma NRP je možná v případě, když se nedaří najít pro dítě náhradní rodinu v zemi jeho původu. Právně volné děti, pro které se během šesti měsíců nepodaří najít vhodnou rodinu v ČR, jsou prostřednictvím Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí se sídlem v Brně, nabídnuty do osvojení v cizině. V případě, že by se pro dítě našla rodina v cizině a zároveň se podařilo nalézt vhodnou rodinu v České republice, je podle Úmluvy o právech dítěte, kdy má dítě přednostní právo žít v zemi svého původu, upřednostňována česká rodina. Pokud se pro žadatele nepodaří vybrat vhodné dítě v ČR, je možné hledat pro ně dítě v cizině, pokud si to přejí. Haagská konference mezinárodního práva soukromého 29. května 1993 vypracovala a přijala Úmluvu o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení, podle které je mezinárodní osvojení upraveno. Tato úmluva vstoupila v platnost 1. května 1995 a v České Republice vstoupila v platnost 1. června 2000. Haagská úmluva stanovuje jasný postup při osvojování dítěte do zahraničí a určuje kompetence jednotlivých institucí. Zaručuje anonymitu biologických rodičů a vylučuje jakékoliv zisky z adopce. Vedoucím principem všech ustanovení stejně jako v Úmluvě o právech dítěte je „nejlepší zájem dítěte“. V článku Úmluvy je definován stát jako místo, kde má dítě trvalé bydliště před přemístěním do přijímacího státu, přitom státní občanství není rozhodující. Jednotlivé země ustanovují nejnižší a nejvyšší věk dítěte umožňující osvojení, nemůže být tedy měněn úmluvou. [8, 15]

4 ANONYMITA OSVOJENÍ

Anonymita osvojení má v České Republice svou tradici na rozdíl od západních zemí. Většina osvojení se realizuje anonymně. Kdy biologičtí rodiče nejsou účastníky řízení o osvojení a totožnost osvojitelů jim není známa. Biologičtí rodiče nejsou účastníky osvojení v případě, že:

- dali po šesti týdnech od narození dítěte souhlas k osvojení předem, bez vztahu k určitým osvojitelům
- soud rozhodl o dvouměsíčním (v případě novorozenců) a šestiměsíčním (v případě starších dětí) nezájmu rodičů
- rodiče byli zbaveni rodičovské odpovědnosti nebo nejsou způsobilí k právním úkonům v plném rozsahu

Není sporu, že v řadě případů osvojení je anonymita v zájmu dítěte, hlavně pokud by hrozilo nebezpečí, že biologičtí rodiče budou do výchovy nevhodně zasahovat, napadat osvojitele nebo vydírat. Dítě za anonymitu platí vysokou daň – na právní uvolnění čeká obvykle měsíce, někdy i léta v ústavní péči. Jeho vývoj je tímto poškozen podnětovou a citovou deprivací.

V Rakousku přicházení děti určené k osvojení k budoucím osvojitelům přímo z porodnic, a to anonymně, byť s rizikem, že si rodiče po šesti týdnech svůj předběžný souhlas rozmyslí. Toto riziko však není velké a vyrovnává deprivaci následky ústavní péče. V Německu jsou odložené novorozenci umísťováni do profesionálních pěstounských rodin, kde po dobu dvou měsíců čekají na oficiální souhlas k osvojení.

U nás se děti, jejichž rodiče po šesti týdnech udělí souhlas k osvojení, dostávají k budoucím osvojitelům nejčastěji ve třech měsících. A pokud se čeká o rozhodnutí soudu o nezájmu rodičů je dítěti obvykle deset a více měsíců.

Fond ohrožených dětí se nyní snaží nabídnout odloženým dětem rodinné prostředí ve svých Klokáčích, kde by podobně jako v Německu čekaly na osvojení.

5 KROKY VEDOUCÍ K OSVOJENÍ

5.1 Hledání nových rodičů pro opuštěné děti.

Děti přijímané do náhradní rodinné péče mají tytéž potřeby, požadavky a práva jako všechny ostatní děti. Jde zejména o právo na lásku, bezpečí, výchovu a vzdělání, na zdravotní a sociální péči, na zajištěnou budoucnost a jiných dalších okolností, které souvisí se zdravým psychosociálním vývoji dítěte. A nové rodiny jim přináší naději na takovýto zdravý vývoj. Nároky na rodiče jsou v podstatě stejné, ať už jde o původní nebo nové rodiče – osvojitele. K povinnostem budoucích rodičů přibývá něco navíc, proto je třeba, aby si rodiče uvědomili několik důležitých okolností:

- Důvody k přijetí dítěte by měly vycházet z jasně osobní motivace rodičů (z vnitřního přesvědčení)
- Budoucí rodiče by měli mít stálé zaměstnání, které by mělo finančně zajistit dítě a rodinu
- Pracovní vytíženost rodičů by měla být taková, aby měli dostatek času na výchovu dítěte. Zpočátku bývá nutné, aby jeden z rodičů mohl zůstat doma s dítětem a aby se život rodiny přizpůsobil potřebám dítěte
- Bytová situace rodičů by měla všestranně zajistit potřeby dítěte
- Trestní rejstřík rodičů by měl být zcela čistý
- Rodiče by se měli cítit duševně i fyzicky schopni vychovat dítě
- Věk rodičů by měl odpovídat přirozenému vztahu dítěte k rodičům. Proto je doporučováno, aby věk žen, které přijímají kojence a malé děti, nebyl vyšší než 35 let
- Aby se dítě zdárně vyvíjelo, je nejspolehlivější podmínkou zajistit mu stabilní rodinné zázemí. Proto je dávana přednost těm párům, jejichž manželství jsou především zralá, trvalá, neproblémová a v nichž se dají předpokládat i společná očekávání manželů a jejich společný výchovný přístup k dítěti
- Rodiče by měli dítě přijmout takové, jaké je

- Měli by být schopni vžít se do cítění a světa svého dítěte. Být přizpůsobiví, tolerantní, laskaví a otevření
- Rodiče by měli ochotně, vstřícně, ale také kriticky a s rozmyslem přijímat rady a zkušenosti těch, kteří se už vyrovnali s takovou situací, do které rodiče právě vstupují
- Rodiče by měli zajistit dítěti výchovu bez jakéhokoliv duševního a fyzického strádání
- Rodiče by měli co nejvíce komunikovat se zainteresovanými odborníky a spolupracovat s nimi

5.2 Období vnitřního rozhodnutí

Budoucím rodičům odborníci doporučují, aby o svém úmyslu - osvojit si dítě hovořili v širší rodině, je totiž velmi potřebné aby sourozenci, prarodiče, synovci a neteře přijali dítě za své. Toto doporučení by měli mít rodiče stále na zřeteli.

5.3 Období posuzování budoucích rodičů

Pokud se manželé rozhodnou k adopci, jejich první kroky směřují na okresní úřad v místě jejich trvalého bydliště, obor sociálních věcí a zdravotnictví, a tam oddělení sociálně právní ochrany dětí nebo na oddělení péče o rodinu a dítě. Zde se obracejí na sociální pracovníci pro náhradní rodinnou péči, která s žadateli o osvojení provede rozhovor, který je zaměřen na motivaci a důvody vedoucí k tomuto rozhodnutí. Dále se ptá na představy o dítěti, jakého by mělo být věku, pohlaví, zda jsou žadatelé ochotni přijmout dítě se zdravotními obtížemi, jinou barvou pleti apod. Sociální pracovníce budoucím rodičům vysvětlí další potřebné náležitosti k podání žádosti a předá formulář žádosti o zařazení do evidence žadatelů vhodných stát se osvojiteli. Právě sociální pracovníce je osoba, která bude nadále náhradní rodinnou péči zprostředkovávat.

Na příští schůzku by si měli manželé nebo jednotlivci připravit tyto podklady:

- žádost s osobními údaji

- doklad o státním občanství nebo o povolení k dlouhodobému či trvalému pobytu na území ČR
- zdravotní potvrzení o svém stavu, který jim nebude bránit v péči o dítě (přihlídnutí na chronické nemoci a jejich prognózy)
- potvrzení o finanční situaci

Spisová dokumentace dále obsahuje:

- opis trestního rejstříku - je nezbytně nutné, aby dítě vyrůstalo v bezúhonné rodině
- zprávu o sociálních poměrech budoucích osvojitelů, kterou zpracuje sociální pracovnice
- písemné vyjádření rodičů, zda souhlasí s tím, aby po uplynutí jednoho roku od právní moci rozhodnutí o zařazení do evidence žadatelů byli zařazeni také do evidence Úřadu pro zprostředkování osvojení dítěte z ciziny, nebo jestli rodiče žádají pouze osvojení dítěte z ciziny
- písemný souhlas s tím, že orgán sociálně právní ochrany, který zprostředkovává osvojení, je oprávněn zjišťovat další údaje potřebné pro zprostředkování a také kdykoliv zjistit, zdali nedošlo ke změnám rozhodných skutečností, které jsou uvedeny ve spisové dokumentaci
- písemný souhlas s účastí na přípravě fyzických osob k přijetí dítěte do rodiny, pokud úřad považuje tuto přípravu za nutnou
- stanovisko úřadu k žádosti o zprostředkování osvojení dítěte

Sociální pracovnice navštíví žadatele v jejich bydlišti, aby se přesvědčila, v jakých podmínkách žijí. Dále dostane reference o jejich způsobu života z místa bydliště a posudek z pracoviště.

5.3.1 Psychologické posouzení rodičů

Poté jsou rodiče pozváni k *psychologickému posouzení*, v němž budou shrnuty zkušenosti života rodičů, jejich dětství, jejich manželství, jeho stabilita, vlastnosti žadatelů, rodičovské postoje, důvody, které je vedou k přijetí opuštěného dítěte.

Závěr psychologického vyšetření se stává součástí žádosti o osvojení. Po psychologických pohovorech jsou žadatelé zaevidováni jako čekatelé na NRP.

5.3.2 Přípravný kurz

V rámci přípravy jsou budoucí osvojitelé připravováni na novou roli rodičů v *přípravném kurzu*. Tato příprava je realizována příslušným úřadem a podílí se řada odborníků - psychologové, sociální pracovníci, pediatři a lidé, kteří denně pracují v zařízeních, odkud odcházejí děti do NRP. Posláním přípravného kurzu je poskytnout budoucím osvojitelům potřebný základ vědomostí o specifických otázkách náhradní rodinné péče. Zprostředkovává reálné informace o situaci a potřebách dětí žijících mimo vlastní rodinu a umožňuje náhled na vlastní předpoklady budoucích osvojitelů pro přijetí dítěte. V rámci kurzu mají rodiče možnost setkat se jednak s odborníky a hovořit s nimi o tom, co rodiče zajímá, ale také s dalšími osvojiteli, kteří budoucím osvojitelům sdělí své vlastní zkušenosti a mohou zodpovědět dotazy budoucích osvojitelů. Kurz probíhá formou přednášek, výcvikových seminářů či skupinových diskuzí. Příprava je podle zákona potřebná a účelová pro každého žadatele s výjimkou odůvodněných případů žadatelů, kteří ji v souvislosti s přijetím dítěte už dříve absolvovali, a kteří mají dítě ve své péči a prokazují dobré výchovné schopnosti nebo kterým z vážných důvodů, jež individuálně posuzuje okresní úřad, není umožněno účastnit se přípravy. Náklady spojené s přípravným kurzem nese okresní úřad nebo pověřená osoba, žadatelé si sami platí dopravu, stravování a ubytování.

5.3.3 Poradní sbor

Samotný výběr žadatelů se provádí na příslušném krajském úřadu, kde jsou shromážděny všechny žádosti žadatelů a přehled dětí, které jsou vhodné pro umístění do náhradní rodiny. V každém kraji pravidelně zasedá *poradní sbor*. Je to tým odborníků reprezentovaný sociálními pracovníci, psychology, pediatry, řediteli kojeneckých ústavů, dětských domovů či jiných ústavních zařízení. Výběr provádí tato skupina odborníků a to tak, že ke konkrétnímu dítěti se vybírají vhodní žadatelé s ohledem na specifické potřeby dítěte, nikoli naopak. Žadatelé, kteří byli pro dítě vybráni, mají právo získat na pracovišti krajského úřadu nebo magistrátu veškeré

informace o dítěti a seznámit se s konkrétním dítětem v určitém zařízení. Dítě, u kterého se uvažuje o umístění do náhradní rodiny, je pečlivě vyšetřeno aby byl dostupný dostatek informací o jeho zdravotním a celkovém stavu s přihlédnutím k rodinné anamnéze, vývoji a prognóze. Vybraným rodičům se doporučují návštěvy dítěte v zařízení k upřesnění informací o dítěti a k navázání citových vazeb k dítěti. Vybraní žadatelé mají zákonnou lhůtu 30 dnů, během které se rozhodují, zda přijmou dítě za své. [8, 14]

5.4 Období očekávání

Rodiče mají po splnění nutných požadavků velký kus cesty za sebou a je čas trochu si odpočinout. Nyní nastává období očekávání, které trvá různě dlouho (každý region má různou dobu čekání). Záleží především na tom, jaké žadatelé uvedli představy o dítěti. Požadavky jsou často vyšší, než mohou splňovat puštěné děti, které potřebují rodinu. V současné době je více dětí vhodných pro pěstounskou péči a méně těch, které mohou být osvojeny. Naopak je více žadatelů o osvojení, a méně těch, kteří žádají o pěstounskou péči. Tento čas očekávání mohou rodiče vyplnit přípravami na svou budoucí roli a současně se věnovat sami sobě, partnerovi, rodině, svým zájmům a koníčkům. Velice dobrou zkušeností je pro čekající rodiče seznámit se s rodinou, která již „cizí“ dítě přijala. Doporučuje se dělat vše, co je rodičům milé, aby nabrali dostatek energie a duševní pohody, kterou pak snáze předají svému dítěti. Jak potvrzují údaje sociálních pracovníků a MPSV, je žadatelům o osvojení vyhověno za tři až pět let od podání žádosti, protože požadavky žadatelů o adopci na „kvalitu“ osvojeného dítěte jsou často příliš vysoké.

5.5 Převzetí dítěte a vznik nové rodiny

Nastane den, kdy jsou rodiče vyzváni krajským úřadem k pohovoru o konkrétním životním osudu dítěte, pro které byli vytipováni. Rodiče jsou informováni o všech dostupných údajích o dítěti – jeho zdravotním a psychickém stavu, o původní rodině dítěte a sociálně - právních otázkách. V případě, že rodiče projeví skutečný zájem a odhodlání konkrétní dítě navštívit bude dohodnuto, kdy a kam se rodiče dostaví. I zde budou hovořit s lékaři, psychology, sociálními pracovníky a vychovateli, kteří dítě důvěrně znají. Tato návštěva je velice důležitá jednak pro budoucí rodiče, ale i pro

pracovníky určitého zařízení, neboť jejich stanovisko a hodnocení celkové situace musí být respektováno. Postup při převzetí dítěte je závislý na mnoha okolnostech, především na stáří dítěte, průběhu jeho dosavadního vývoje, zdravotním stavu a soudním vyjasnění možnosti náhradní rodinné péče.

5.5.1 Přijímání kojence

Při *přijímání kojence* mají rodiče možnost dítě vidět v kojeneckém ústavu, jsou informováni o jeho původu, zdravotním a psychickém stavu, právní situaci a jiných důležitých okolnostech. Jestliže se rodiče pro dítě rozhodnou, pak si je po několika dalších návštěvách a vyřízení nezbytných formalit mohou odvést domů.

5.5.2 Přijímání staršího dítěte

Při *přijímání staršího dítěte* je návštěva dohodnuta s příslušným dětským domovem, kde mají rodiče možnost dítě nezávazně a neformálně vidět, hovořit s ředitelem, pediatrem, sociální pracovníci, psychologem a vychovateli, kteří rodiče seznámí s celkovou anamnézou dítěte. Následující čas mají rodiče na zvážení všech okolností, pokud se rodiče rozhodnou toto dítě přijmout, mohou jej po dohodě s ředitelem ústavu pravidelně navštěvovat. Tyto návštěvy by měly respektovat individuální potřeby a požadavky dítěte.

Pokud se vzájemné vztahy zdárně vyvíjejí, je nyní možné přistoupit k dalšímu kroku – k předání dítěte do rodiny. Je důležité, aby v této chvíli nedošlo k předčasnému a neuváženému rozhodnutí, proto jsou rodiče upozorňováni, aby byli trpěliví a nevynucovali si okamžité předání dítěte. Teprve potom, až je odstraněna prvotní pochopitelná nedůvěra, nesmělost a otažitost dítěte a je vytvořena oboustranná citová náklonnost, může být dítě svěřeno do nové rodiny.

Den převzetí dítěte je předem domluven s ředitelem zařízení a také s pracovištěm pro náhradní rodinnou péči při krajském úřadu. Rozhodující je dobrý zdravotní stav dítěte a připravenost rodiny k přijetí dítěte.

5.5.3 Předadopční péče

Je to zákonem zajištěná nezbytná doba nejméně tří měsíců před rozhodnutím soudem, je to doba určená k adaptaci dítěte a žadatelů na novou situaci. V tomto předadopčním

období se zvažuje a ověřuje, jaké jsou předpoklady pro vytvoření uspokojivého a úspěšného vztahu mezi dítětem a rodinou. Rodiče jsou s dítětem pozváni na kontrolní psychologické vyšetření, kde se posuzuje psychomotorický vývoj dítěte a úroveň vytvořených vzájemných vazeb v novém prostředí. Rodinu navštíví sociální pracovníce, rodiče mají možnost hovořit a radit se o konkrétních situacích či případných obtížích. V případě osvojení kojence soud rozhodne o prostém osvojení. O nezrušitelném osvojení je rozhodnuto až po jednom roku, kdy je dítě definitivně svěřeno rodičům do péče se všemi náležitostmi, právy a povinnostmi běžné rodiny – v rodném listě jsou změněna jména rodičů a dítě přebírá příjmení nové rodiny. [8]

6 OSVOJENÉ DÍTĚ

6.1 Duševní potřeby dítěte

Každé dítě má potřeby biologické, které musí být plně uspokojovány, aby malé dítě mohlo vůbec přežít. Jsou tu i základní *životně důležité potřeby psychické*, které musí být uspokojovány, aby se dítě zdravě psychicky vyvíjelo. Tyto potřeby lze jen těžko dostatečně uspokojovat v ústavní péči, kdy jedna sestra má na starosti více dětí. V důsledku neuspokojování a nenaplnění následujících psychických potřeb, dítě trpí psychickou deprivací.

6.1.1 Potřeba přiměřené stimulace a přívodu podnětů

Aby se mozek dítěte „naladil“ na optimální výkonnost je třeba přísunu podnětů v náležitém množství a v náležité kvalitě. Podněty by měly být proměnlivé. Pokud je jich příliš málo, organismus dítěte je „podvyživen“ a spokojí se s tím málem, kterého se mu dostává. Naopak pokud jich je mnoho, dítě se přílišnému náporu bráním tím, že „vypne“ anebo se uchyluje k nějakému jinému obrannému postoji.

6.1.2 Potřeba určitého řádu ve věcech a vztazích

Naplnění této potřeby umožňuje, aby z podnětů, které k dítěti přicházejí, mohly vznikat poznatky a zkušenosti. Je to základní potřeba umožňující učení.

6.1.3 Potřeba životní jistoty

Teprve s jistotou v zádech se může dítě vydat poznávat svět. Dárce této životní jistoty jsou dítěti „jeho lidé“. Je podmínkou pro žádoucí vnitřní uspořádání jeho osobnosti.

6.1.4 Potřeba pozitivní identity neboli vlastního „já“

Zdravé vědomí vlastního já vychází z náležitého uspokojení této potřeby. Toto vědomí je nadále podmínkou, aby si dítě mohlo na své vývojové dráze osvojit užitečné společenské role. Dítě si čím dál více uvědomuje své „já“ a podle toho, jak k němu „jeho lidé“ přistupují, se vyvíjí jeho sebedůvěra.

6.1.5 Potřeby otevřené budoucnosti

Otevřená budoucnost, naděje, životní perspektiva, to je „něco“ co táhne život dopředu. Zavřená budoucnost znamená zoufalství, nicotu a útlum. I když dítěti velice dlouho trvá, než budoucnost objeví, první krůčky můžeme postřehnout, například až se dítě bude na něco těšit nebo až bude mít strach, jestli letos přijde Ježíšek. [5, 6]

6.2 Utváření vazeb

Utváření vazeb se dítě začíná učit krátce po narození a v procesu pak pokračuje první tři roky života. Pouta se vytvářejí postupem času. Na rodičích je vyvíjet neustálou aktivitu a naplňovat emocionální a fyzické potřeby dítěte. Pokud fyzické a emocionální potřeby neustále naplňuje tentýž pečovatel – rodič, dítě si zvyká na to, že je v bezpečí, a že může dotyčné osobě důvěřovat. Bezpečná a brzy navázaná pouta tvoří zásadní předpoklad pro správné fungování životních funkcí. Vzniklé vazby dítěti umožňují osvojit si pocit jistoty a bezpečí. U adoptovaných novorozeňat se utváření vazeb jen málo liší od neadoptovaných novorozeňat. Vztah mezi adoptivní matkou a novorozencem vypadá podobně jako vztah biologický. Nelehké to mají rodiče, kteří si adoptovali starší dítě, protože zpřetrhaná pouta dítěti působí bolest a škodu. V případě, že je dítě starší než tři roky, tento proces ovlivňují tři faktory: genetické dispozice dítěte, podmínky a okolnosti, za kterých je dítě vedeno a učitelé dítěte. Děti starší šesti měsíců si osvojují důmyslnější způsob, jak dát svou úzkost najevo, paří zde: projevy chování, jakoby dítě hledalo svého pečovatele, nekontrolovatelný pláč, uzavřenost, nezáměr o jídlo nebo hraní, lpění na druhém, častý úbytek na váze nebo nemoci. Tato teorie se mi potvrdila, když jsem se maminek ve svém dotazníku ptala, jak se chovalo jejich dítě, když si ho přivezli domů. Odpovědi rodičů byly různorodé a podrobněji jsou rozebrány ve výzkumné části.

Děti, které trpí poruchou navazování pout, ztratily schopnost důvěřovat lidem a vůbec vztahům ve svém okolí. Neznají, co znamená mít neustále ve svém životě dospělého, který naplňuje jejich životní potřeby. V důsledku obtížných podmínek ještě před adopcí si tyto děti mohou do své adoptivní rodiny přinést určité projevy chování, které naznačují jejich problémy s utvářením vazeb. Proto je velmi důležitý citlivý přístup rodičů. Zdravé vazby podporují dovednosti nutné pro správné společenské začlenění a podporují také rozumový vývoj a formování identity dítěte. Pouto se

vytváří tím, jak dítě vyjadřuje své potřeby a rodiče na ně neustále reagují. Dítě si na to zvykne a může tak svému okolí důvěřovat. [12]

6.3 První dny doma

Abby rodiče zajistili dítěti hladkou a klidnou adaptaci, je třeba alespoň nakrátko zachovat co nejvíce z obvyklého prostředí a zkušeností dítěte. Rodiče by se měli snažit dodržovat stejný rytmus a zavedený řád. Dítě, které rodiče dostali, je třeba seznamovat velice pozvolna a postupně s rodičovskými dotyky, s jejich vůní, hlasem, obličejem a jinými smyslovými vjemy. Je třeba, aby rodiče byli trpěliví a na dítě nespěchali. I pouhá změna peřinky nebo pracího prášku může zdůraznit zdánlivý chaos v jeho životě. Doporučuje se neměnit v prvních týdnech značku instantního mléka, láhve či dudlíku. Protože potrava je základní potřebou a vytváří první silné a trvalé spojení s uspokojením a pohodou. Je zvlášť důležité, aby rodiče dítěti usnadnili příchod do nové rodiny. Nespěchat a dát mu dostatek citového prostoru, aby se mohlo cítit v bezpečí. Domov se mu stane mnohem dříve a trvaleji domovem, pokud bude předvídatelný a neměnný a jestliže tu budou rodiče výhradně pro ně.

Prvních několik dní, týdnů a měsíců po příchodu dítěte do nového domova, bude nepochybně potřebovat zvláštní péči. Ať už dítě přijde do nové rodiny v jakémkoli věku, vyplatí se s ním zacházet tak, jako by bylo nedonošené nebo právě narozené. Je třeba si vyhradit moře času na vzájemné poznávání.

6.3.1 Podporujeme dotyk

Rodiče by měli věnovat co nejvíc času vzájemnému přímému dotýkání – doporučuje se „klokánkování“, kdy dítě nejlépe jenom v plence jeden z rodičů schová pod svým největším a nejvytahanějším tričkem a oba se pohodlně posadí do křesla. Tlukot srdce, teplo těla a uvolněný dech napomohou tomu, že se u rodiče bude děťátko cítit v klidu a bezpečí. Svým způsobem tak vytváří rodič s dítětem původní propojení, ke kterému dochází během těhotenství. Ovšem týrané děti mají často dotyk spojený s ubližováním a strachem. Zanedbávané děti reagují tak, že se uzavřou do sebe, takže neví, jak blahodárný účinek může mít dotyk. Proto by rodiče měli postupovat velmi pomalu, aby v dítěti nevyvolali stresovou reakci. Vždy je potřeba aby rodiče dávali pozor na dozvuky zneužívání a špatného zacházení. [1]

7 NEVLASTNÍ RODIČOVSTVÍ

Když dva mladí lidé vstupují do manželství, většinou předpokládají, že si jednou založí rodinu. Na některé z nich však čeká zklamání, protože se jejich předpoklad přirozeného chodu událostí nenaplní. O jejich představy je oloupí neplodnost. Při neobjasněné neplodnosti páry podstupují řadu nepříjemných vyšetření a testů. Jsou upoutáni ke kalendáři a teploměru, které určují načasování jejich fyzického vztahu. Neplodné ženy prožívají hlubokou beznaděj, opuštěnost a nenaplnění. Muži se cítí zklamaní, frustrovaní a nedostateční. Pár musí čelit ničivé ztrátě, že nezplodí vytouženého biologického potomka, který bude pokračovat v jejich rodové linii. A právě neplodnost je motivací k adopci.

7.1 Rodičovství biologické a psychologické

V člověku existují vedle biologických potřeb i síly psychické a společenské, které podmiňují touhu po dětech. Spolu s rodičovstvím biologickým je tu i rodičovství psychologické. Jsou rodiče, kteří své děti opouštějí, pak jde o rodičovství biologické bez psychologického. V případě adopce jde o rodičovství jen psychologické, bez biologického. Dnešní psychologické poznatky dokazují, že dítě samo za matku a otce považuje toho, kdo se k němu mateřsky a otcovsky chová, a pramálo mu záleží na tom, zda mají o svém rodičovství úřední potvrzení. Dítě v prvních letech psychického vývoje přijímá „svého“, byť biologicky cizího, dospělého člověka neméně dobře (ne-li lépe), než onen dospělý je schopen přijmout jeho. Podstatou vztahu mezi dítětem a jeho rodičovskými osobami není to, že je někdo krmí nebo že mu působí jinou tělesnou příjemnost, ale to, že mu poskytuje oporu a jistotu v poznávání neznámého a „nebezpečného“ světa kolem. Kojit a krmit dítě je možno bez lásky, avšak dávat mu pocit jistoty a bezpečí, zbavovat jej tísnivého pocitu úzkosti, to bez lásky dobře nejde. Aby se rozvíjel vzájemný citový vztah, musí být dítě psychicky přijato „svými lidmi“. Podstata psychologického rodičovství tkví ve vnitřním psychickém přijetí dítěte. Adoptivní rodiče mají psychicky přijmout jak dítě, tak i sami sebe jakožto jeho nové rodinné vychovatele. Jde o to, aby náhradní rodiče dovedli tyto možnosti k prospěchu dítěte i k prospěchu svému dobře naplnit. [9]

7.2 Proč lidé chtějí mít děti?

Touha mít děti je dána přírodní zákonitostí stejně jako v jiných živých tvorech na zemi. Jako existuje pud pohlavní, tak existuje pud rodičovský a při spojení obou pudů je chování řízeno tak, aby se jim dostalo uspokojení. Výsledkem je pak narození dítěte. Proto je bezdětnost něčím nepřirozeným a nepřirodním. V současnosti je u nás převažující motivací adopce neplodnost, včetně svých psychických následků a komplikací.

Dalšími důvody pro rodičovství jsou:

- dítě přináší radost a zábavu, bez něj by byl život nudný
- dítě znamená posílení rodinného společenství
- dítě je někdo, komu můžeme věnovat svou lásku, naděje, snahy a své myšlení
- dítě je náš budoucí dědic, kterému odkážeme svůj majetek [7]

7.3 Co dítě přináší rodičům?

Především umožňuje vzájemné uspokojování psychických potřeb. Není žádného rozdílu v tom, co dítě samo v sobě (svou vlastní existencí) přináší rodičům vlastním či nevlastním. Je několik základních psychických potřeb, které jsou uspokojeny pouze životem s dětmi.

1. Potřeby stimulace a náležitého zásobení podněty

Jde o to, aby lidský život nebyl prázdný a nudný. Člověk potřebuje zaměstnání a rozptýlení, potřebuje podněty v patřičném množství, kvalitě a proměnlivosti. Však také v rozhovorech s uchazeči o adopci často odborníci slýchávají: *„Je tu prázdná a není tu žádný život. Všechno máme, ale my si toho neužijeme, když tu není nikdo, kdo by to s námi sdílel.“* Tyto podněty může dávat jen živý tvor - dítě, se kterým je navždy spojena a propojena jejich budoucnost. Dítě je předmětem výchovného působení a současně ovlivňuje rodiče, kteří ho vychovávají. Ono zraje do dospělosti a rodiče s ním zrají k životní moudrosti. Podněty, které dítě přináší, jsou neopakovatelné a nikde jinde nezískatelné.

2. Potřeba smysluplného světa

Soužitím s dítětem se rodiče stávají zkušenějšími. Prožívají s ním radosti i starosti, hrdost nad jeho úspěchy a zklamání nad jeho neúspěchy. Dítě rodiče dovede nadchnout i ponížít, rozčítit i uklidnit. Dítě dává myšlením rodičů směr a smysl.

3. Potřeba životní jistoty

Uspokojení této potřeby zbavuje člověka úzkosti a dodává mu pocit bezpečí. Dítě získává svou životní jistotu v blízkosti „svých lidí“ a tito lidé mají podstatný díl své jistoty v něm. Je tu někdo, kdo je k nim vázán hlubokým citovým poutem. Pořád budou mít na koho myslet a v pozadí je vždy představa, že ve stáří bude o ně postaráno.

4. Potřeba pozitivní identity čili vlastního „já“

Opakem identity je anonymita. Tato potřeba znamená přijetí sebe sama a své společenské hodnoty. Náhradní rodičovství také přináší společenskou hodnotu. Z páru se stává rodina, která vystupuje z a anonymního davu, stává se určitou rodinou se svými potřebami, nároky a právy. Když mají manželé dítě, okolí se začne chovat jinak, než když dítě neměli. Bere to na vědomí zaměstnavatel rodičů i úřady. Rodiče vědí, jaké to je mít dítě a mohou se o tom bavit s jinými rodiči či nerodiči. Mohou dávat rady a předávat zkušenosti. Rodiče si uvědomí svou společenskou hodnotu, protože je někdo potřebuje – a dítě rodiče vskutku potřebuje neustále a vydatně.

5. Potřeba otevřené budoucnosti – potřeba naděje a životní perspektivy

S dětmi si rodiče nejen dělají starosti, ale neustále na něco těší, něco vyhlíží, něco plánují – stále se nějak zaměřují do budoucnosti. S dětmi si rodiče plánují svou osobní budoucnost- co se stane, když změní zaměstnání, když se přestěhují. V dětech bude i po smrti osvojitelů pokračovat vše, co jim za dobu vzájemného soužití předali. [8]

7.4 Na cestě za adopcí

Během doby, kdy se připravují na roli adoptivních rodičů je jejich prvotním úkolem prožít zármutek nad nenaplněním svého snu. Kromě emocionálně vypjaté motivace založit rodinu, trpí páry vydávající se na cestu adopce ztrátou pocitu soukromí a kontroly. Biologičtí rodiče jsou jen zřídka kdy během procesu budování rodiny podrobeni osobnímu prověřování, rozhodování a ovlivňování ze strany druhých. Adoptivní rodiče nemají na vybranou. Na každém kroku své cesty za adopcí, jsou

nuceni hledat směr u odborníků. Musí procházet řadou dotěrných prověrek ze strany cizích lidí, sociálními pracovníky počínaje a soudními úředníky konče. [12]

7.5 Rodičovská identita

Do společenství manželů přichází dítě, které nemá geneticky podmíněné vlastnosti po žádném z nich. Dynamika jeho vývoje, rozložení jednotlivých složek intelektu, inteligence a mnoho dalších rysů jeho osobnosti jsou pro nové rodiče tajemstvím, které budou postupně odhalovat. Úskalím adoptivních rodičů je rodičovská identita. Protože přijímají „cizí“ dítě ze své nenaplněné potřeby rodičovství a stylizují se pak do postavení rodičů vlastních, jak o tom do té doby snili. Pro tuto „vyhladovělou“ a teprve po velkém úsilí a dlouhém čekání naplněnou potřebu mateřství a otcovství, mají mnohdy větší obtíže v přijetí sebe jakožto „nevlastních“ a „náhradních“ rodičů. Problémy s vlastní identitou jsou jim překážkou v pochopení individuality svého adoptovaného dítěte.

Adoptivní svazek je definitivní a přijaté dítě nemůže být nahrazeno jiným, vede to uchazeče o adopci přirozeně k tomu, aby žádali dítě pokud možno zdravé a potenciálně úspěšné. Adopce dítěte se zjevným či skrytým postižením je vzácností. Skutečnost, že rodiče do osvojeného dítěte promítají svá životní očekávání, oslabuje zpravidla jejich toleranci k nižší inteligenci nebo k méně příjemným vlastnostem dítěte, které se zpravidla ohlásí s jeho vstupem do školy. Vyvíjejí větší tlak na jeho vzdělávání, na jeho společenskou úspěšnost, často přehánějí i péči o jeho zdraví, takže snáze vzbudí jeho obranné mechanismy. Ty jsou pak jednou z nejzávažnějších komplikací soužití rodičů a jejich nyní vlastního dítěte. [7]

7.6 Říci, nebo neříci?

Odborníci se jednoznačně shodují: Říci! Dokonce nestačí jen říct, ale spíše říkat a opakovaně se k tomuto tématu vracet. Tak nejlépe rodiče předejdou hrozícím nepříjemnostem, které jsou zpravidla daleko vážnější než ty, které přináší náležitá informovanost. V některých zemích, např. ve Francii je dáno zákonem, že dítě v adopci musí být s touto skutečností seznámeno. K tomu se osvojitelé před soudem zavazují, a kdyby svůj závazek nesplnili, byli by vystaveni trestnímu řízení. Náš zákon o rodině toto neurčuje, všechny argumenty pro říci a říkat jsou hlavně psychologické.

Adoptivní rodiče přijali dítě za své, podle zákona si je osvojili, chtějí být jeho novými rodiči a dělají vše proto, aby se jimi psychicky stali. Ale v důsledku toho jsou vystaveni velkému pokušení, aby pravdu před svým dítětem, před svým společenským okolím a také sami před sebou zatajili.

7.6.1 Pravda se těžko utají

Cest, jakými se děti dozvídají skutečnost, je bezpočet. Jedna stará zkušenost říká, že když osvojitelé soudí, že o jejich tajemství nikdo neví, ví o něm nejméně 20 lidí. A soudí-li, že o tom ví jen několik nejbližších a spolehlivých přátel, má o tom povědomost aspoň 100 dalších lidí. Pokud jde o udržení tajemství, nejméně spolehliví jsou předškolní a školní děti a pak staří lidé, jejichž sebekontrola ochabuje. Při prohlížení rodinného alba bude dítěti jednoho dne nápadné, že ono samo se na fotografiích objevuje až od určitého věku, a že o tom, co bylo dříve, tu žádná dokumentace není. Někdy však stačí pouze nedopovězená věta, podivná zámlka nebo převedení řeči na jiné téma a dítě postřehne, že je něco nejasného kolem jeho narození a původu. Něco nějak zaskřípalo, což vzbudí v dítěti pozornost a už se to nedá vzít zpět. Ovšem nejhorší v takovém případě je, když rodiče začnou dítěti lhát, vymýšlet podezřelé historie, zapřísahat dítě, aby věřilo pouze jim – rodičům a nikomu cizímu. To pak vede k vážnému narušení vzájemných vztahů. Otázka pravdy v lidském životě není jen otázkou filozofickou a mravní, ale také psychologickou a pedagogickou. Sami rodiče nechtějí, aby jim jejich děti lhaly a překrucovaly pravdu. Výchovně jsou děti vedeny, aby to nedělaly a nepotřebovaly dělat. Z toho plyne základní výchovné pravidlo, že ani rodiče by se něčeho takového neměli dopouštět. Jestliže rodiče dítěti něco důležitého zatají, žijí neustále v nejistotě a napětí, zda se to někdy neprozradí. Jsou trvale v situaci jakéhosi mírného stresu, který pokud trvá dlouhá léta, rodiče zatěžuje a vyčerpává. S pravdou se nejen lépe žije, ale i lépe vychovává. Dítě by mělo o sobě vědět aspoň tolik, kolik o něm ví jeho okolí, aby nebylo nepříjemně zaskočeno. Dítě si přineslo svůj genetický vklad po jiné matce či otci, než jsou jeho náhradní rodiče, proto musí rodiče s tímto genetickým vkladem počítat a účelně s ním hospodařit – nesnažit se jej vymazat, potlačit nebo zrušit. Mohli by tvrdě narazit na obranné tendence dítěte a svou vychovatelskou úlohu by si silně zkomplikovali. [8, 10]

7.6.2 Kdy a jak říci pravdu

Rodiče by měli začít první, neměli by čekat, až se jich dítě začne ptát. Vývojově vhodná doba je od tří let výš. To je doba, kdy dítě přijímá řád, který v jeho rodině panuje. Informace přijímá otevřeně, bez problémů, nerozebírá je horem dolem. Rozhodně by toto sdělení neměli rodiče odkládat až do školního věku. Pozdější sdělení je vždycky problematické. Čím více totiž vlastní „já“ dítěte dosavadním vývojem vyspělo, tím obtížněji se bude měnit a přizpůsobovat tak závažným okolnostem, jako je náhled na vlastní původ, vlastní a nevlastní rodiče a vůbec celý dosavadní život. Je to pro ně otřes, a jejich reakce bývá nezřídka odmítavá, plná vnitřních konfliktů. Vzniklé napětí, jehož podkladem je úzkost ze ztracené jistoty, se nutně mění v agresivitu, která je pak zaměřována proti dosud milovaným rodičům. V důsledku tohoto opožděného sdělení či prozrazení se mnoho adoptivních svazků rozpadlo. Zvláště nebezpečným věkem je vývojové období středního školního věku, tj. od devíti do třinácti let dítěte. V tomto období se dítě jen těžko vyrovnává s nově vzniklou situací.

Zkušenost praví, že nejlépe je využít příležitosti – třeba pohádky o Plaváčkovi nebo nějaké podobné. Rodiče mohou dítěti říct, jak si ho našli a jak se stalo jejich dítětem, jak se byli podívat v kojeneckém ústavu nebo v dětském domově, mohou k tomu využít i fotografie z té doby. Rodiče by se neměli bát používat odborné termíny jako je kojenecký ústav, paní sociální pracovnice, soud, adopce, apod., i když jim dítě ještě nemůže rozumět. Je důležité, aby osvojitelé nemluvili špatně o vlastních rodičích dítěte! I když by se o nich dalo říci něco špatného, dítěti předkládáme, že se o něj vlastní rodiče nemohli postarat, protože byli v těžké životní situaci nebo jako následek nemoci. Rodiče by měli označovat den, kdy dítě přijali jako nejšťastnější den svého života a neměli by to nikdy odvolávat. Je dobré tento den připomínat, aby se z něho stal jakýsi rodinný svátek se vším, co k tomu patří. [8]

7.7 Právě rodičovství

Ti, kdo se ujímají opuštěného dítěte bez vlastní rodiny, kdo se rozhodnou je do své rodiny přijmout a novou rodinu mu vytvořit, jednají v souhlase s tím, co bylo lidskému rodu dáno do vínku v průběhu dřívějších statisíciletí. Chovají se lidsky zdravě, přirozeně, vyspěle a překonávají své osobní sobectví. Člověk je na této planetě

nejúspěšnějším živočišným druhem, přesto ho příroda stvořila nedokonalým, ale několikrát ho pojistila. V případě selhání vlastního rodičovství, nenechá lidské potomstvo na holičkách, ale pojistí je rodičovstvím novým, stejně biopsychickým jako vlastní, stejně přirozeným a stejně pravým, ne-li pravějším, neboť pomáhajícím a vpravdě záchranným. [8]

II. PRAKTICKÁ ČÁST

8 VÝZKUMNÁ ČÁST

V praktické části mé práce se zabývám výzkumem, kterým sleduji vnímání a prožívání rodičů během procesu žádání a čekání na adopci. Dále mě zajímá, jestli existují rozdíly v organizování a trávení času s dětmi a užívání trestů při výchovných problémech mezi rodinami biologickými a nebiologickými.

8.1 Cíle a hypotézy

Před začátkem svého výzkumu jsem si stanovila tyto následující cíle a hypotézy.

Cíl 1: Zjistit, jak rodiče vnímali proces žádání a čekání na adopci.

Hypotéza 1: Domnívám se, že většina rodičů subjektivně vnímala proces žádání a čekání na adopci jako období nelehké a náročné především pro jejich psychiku.

Hypotéza 2: Domnívám se, že převážné většině rodičů pomohla toto období překonat myšlenka na očekávané dítě.

Hypotéza 3: Domnívám se, že většina rodičů vnímalo čekání na adopci jako dlouhé.

Hypotéza 4: Domnívám se, že nejvíce stresujícím faktorem během procesu žádání a čekání na adopci bylo alespoň pro 1/3 rodičů čekání na dítě.

Cíl 2: Zjistit, jak dlouho trval proces čekání na adopci.

Hypotéza 1: Domnívám se, že většina rodičů na adopci čekala nejméně dva roky od podání žádosti.

Cíl 3: Zjistit, zdali došlo prostřednictvím adopce k naplnění rodičovství a splnění jejich očekávání.

Hypotéza 1: Domnívám se, že u převážné většiny rodičů došlo prostřednictvím adopce k naplnění jejich rodičovství.

Hypotéza 2: Domnívám se, že adopce splnila většině rodičů jejich očekávání, které měli před adopcí.

Hypotéza 3: Domnívám se, že většina rodičů je s adopcí spokojena.

Cíl 4: Zjistit, zdali existují rozdíly mezi rodinami s dětmi biologickými a nebiologickými.

Hypotéza 1: Domnívám se, že rodiny s adoptovanými dětmi si lépe organizují čas strávený s rodinou než rodiny biologické.

Hypotéza 2: Domnívám se, že adoptivní rodiče budou méně často přistupovat k fyzickým trestům při řešení výchovných problémů, než biologičtí rodiče.

Ze stanovených cílů výzkumu vycházejí následující úlohy:

- Výběr výzkumného vzorku respondentů
- Sestavit dva druhy dotazníků
- Realizovat výzkumné šetření na vybraném průzkumném vzorku respondentů
- Rozbor a vyhodnocení sběru dat
- Zhodnocení a interpretace výzkumu

9 METODIKA PRÁCE

9.1 Charakteristika výzkumného vzorku

Na realizaci výzkumu se podílelo 30 adoptivních rodin, z nichž dva manželské páry byli čekatelé na adopci. Jeden pár rodičů z těchto čekatelů na adopci, již vychoval vlastního syna. Protože jsem chtěla porovnat biologické rodiny s nebiologickými, oslovila jsem 30 rodin s biologickými dětmi. Biologičtí rodiče byli náhodně vybraní respondenti.

9.2 Metody výzkumu

Ke zjištění požadovaných informací jsem si zvolila dotazníkové šetření, které probíhalo v období únor, březen a duben 2009. Vytvořila jsem dva druhy dotazníků: jeden pro adoptivní rodiče a druhý pro rodiče biologické. Celkový počet dotazovaných adoptivních rodičů byl 30. Rozdáno bylo 110 dotazníků, návratnost byla 27%. Biologickým rodičům bylo rozdáno 32 dotazníků, navráceno bylo 30 dotazníků. Návratnost byla 94%.

9.3 Dotazníkové šetření

9.3.1 Dotazník pro adoptivní rodiny

Dotazník pro adoptivní rodiče obsahoval 27 otázek. Otázky 1, 2 a 12 mapují základní údaje o respondentech: věk muže a ženy, pracovní zařazení, věk dítěte. Otázkami číslo 3 až 10 jsem se snažila zjistit celkový průběh procesu žádání a čekání na adopci. Co rodiče k adopci motivovalo, jak vnímali období žádání a čekání na adopci, jak dlouho na adopci čekali, jestli se jim období čekání na dítě zdálo dlouhé, co bylo pro ně nejvíce stresujícím faktorem. Otázky 11 a 18 jsou zaměřeny na projevy chování adoptovaného dítěte. Otázky 13 až 15 dokumentují, zdali prostřednictvím adopce došlo k naplnění rodičovství a splnění očekávání od adopce. Otázky 19 až 27 měly zmapovat, jak si rodiny organizují čas trávený s dětmi a jaké tresty užívají v případě výchovných problémů.

Otázka číslo 10 je polootevřená a otázky číslo 5 a 11 jsou otevřené. Otázky otevřené ponechávají volnost v odpovědích a vyjádření vlastního názoru. Dotazník je umístěn v příloze I.

9.3.2 Dotazník pro biologické rodiny

Dotazník pro biologické rodiče obsahoval celkem 11 uzavřených otázek. Otázky 1 až 3 mapovaly základní údaje respondentů: věk muže a ženy, pracovní zařazení, věk dětí. Otázky 4 až 11 vedly ke zjištění, jak si rodiny organizují čas trávený s dětmi a jaké druhy trestů používají při výchovných problémech. Dotazník je umístěn v příloze II.

9.3.3 Elektronický dotazník

Dotazníky jsem rozesílala po internetovém kontaktu přes internetové komunikační programy (e-mail). Dotazník byl tvořen stejně jako dotazník rozdaný klasickou formou. Dotazník byl vyhotoven v programu Word.

9.3.4 Klasický tištěný dotazník

Klasický tištěný dotazník jsem zvolila jako variantu druhé volby pro případ osobního kontaktu s respondenty. Tištěný dotazník byl opět vyhotoven v programu Word se stejnou grafickou úpravou.

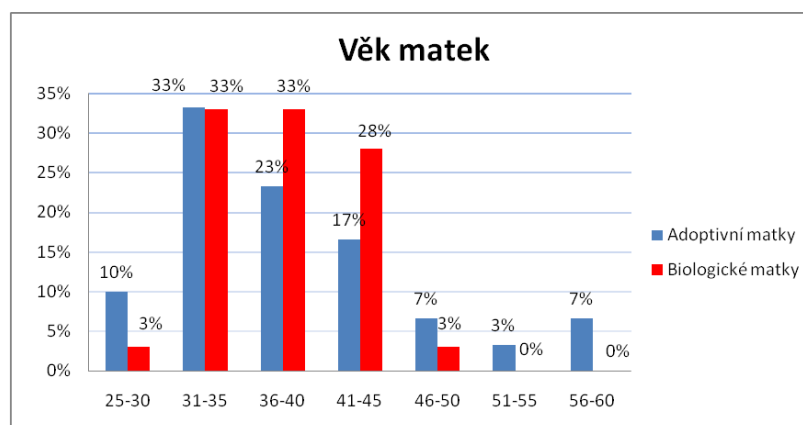
9.4 Výsledky výzkumu

Pro přehlednost výsledků výzkumu uvádím před každou otázkou číslo otázky a následně položenou otázku respondentům. Plnou verzi dotazníku uvádím v příloze I. a II.

Otázka č. 1. Kolik je Vám a Vašemu partnerovi let?

Tabulka 1 - Věk matek

Věk ženy	Adoptivní matky		Biologické matky	
	Počet odpovědí	Procenta	Počet odpovědí	Procenta
25 - 30	3	10%	1	3%
31 - 35	10	33%	10	33%
36 - 40	7	23%	10	33%
41 - 45	5	17%	8	28%
46 - 50	2	7%	1	3%
51 - 55	1	3%	0	0%
56 - 60	2	7%	0	0%
Celkem	30	100%	30	100%

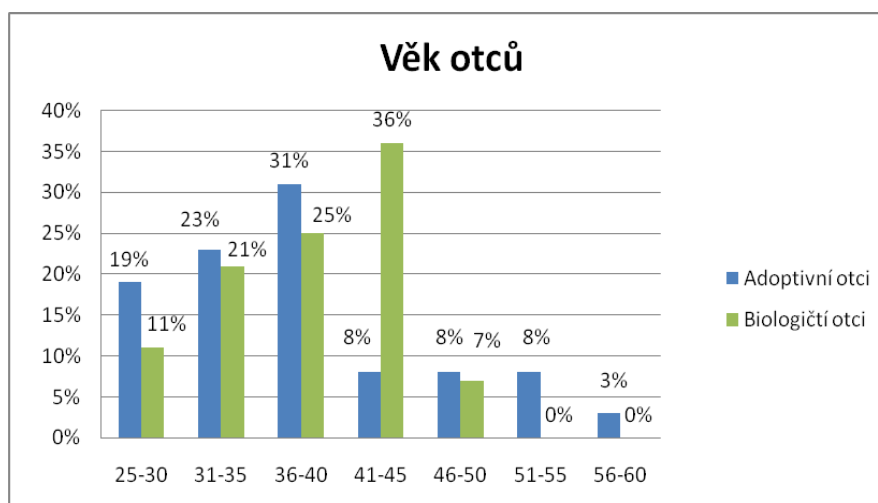
Graf 1 - Zpracování údajů k otázce č. 1.

Nejčastější věkovou skupinou dotazovaných **adoptivních matek** bylo rozmezí 31 – 35 let. Tyto respondentky zaujímaly 33%. Věk 36 - 40 byl zastoupen 7 matkami (23%). 5 žen bylo ve věku 41 - 45 let (17%). 3 ženy byly ve věku 25 - 30 let (10%). 2 ženy ve věku 46 - 50 let (7%) a 2 ženy ve věku 56 - 60 let (7%). 1 žena byla ve věku 51 - 55 let (3%).

Nejčastější věkovou skupinou **biologických matek** byl věk 31 - 35 let (33%) a 36 - 40 let (33%). 8 žen bylo ve věku 41 - 45 let (28%). 1 žena ve věku 25 - 30 let (3%) a 1 žena ve věku 46 - 50 let (3%). Biologické matky ve věku 51 let a výš nebyla žádná (0%).

Tabulka 2 – Věk otců

Věk muže	Adoptivní otcí		Biologičtí otcí	
	Počet odpovědí	Procenta	Počet odpovědí	Procenta
25 - 30	5	19%	3	11%
31 - 35	6	23%	6	21%
36 - 40	8	31%	7	25%
41 - 45	2	8%	10	36%
46 - 50	2	8%	2	7%
51 - 55	2	8%	0	0%
56 - 60	1	3%	0	0%
Celkem	26	100%	28	100%

Graf 2 - Zpracování údajů k otázce č. 1.

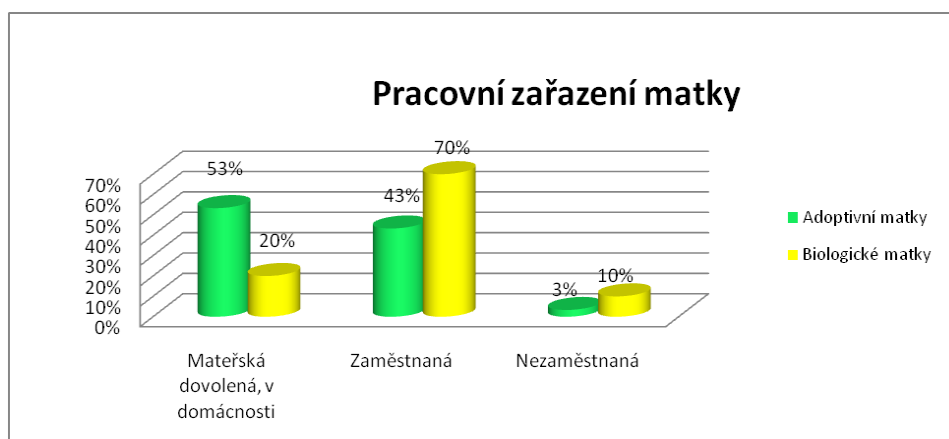
Adoptivních otců odpovědělo celkem 26. Nejvíce početnou skupinu tvořili muži ve věku 36 - 40 let (31%). 6 otců bylo zastoupeno ve věku 31 - 35 let (23%). 5 otců bylo ve věku 25 - 30 let (19%). 2 muži se zařadili do skupiny věku 41 - 45 let (8%), 2 muži tvořili skupinu 46 - 50 let (8%) a další 2 muži (8%) byli ve věku 51 - 55 let. 1 adoptivní otec byl ve věku 56 - 60 let (3%).

Biologických otců celkem odpovědělo 28. Největší věková skupina otců byla ve věku 41 - 45 let (36%). 7 mužů se zařadilo do věkové skupiny 36 - 40 let (25%) a 6 mužů bylo ve věku 31 - 35 let (21%). 3 otcí byli ve věku 25 - 30 let (11%) a 2 muži ve věku 46 - 50 let (7%).

Otázka č. 2: Vaše pracovní zařazení:

Tabulka 3 – Pracovní zařazení matek

Pracovní zařazení	Adoptivní matky		Biologické matky	
	Počet odpovědí	Procenta	Počet odpovědí	Procenta
Mateřská dovolená, v domácnosti	16	53%	6	20%
Zaměstnaná	13	43%	21	70%
Nezaměstnaná	1	3%	3	10%
Celkem	30	100%	30	100%

Graf 3 - Zpracování údajů k otázce č. 2.

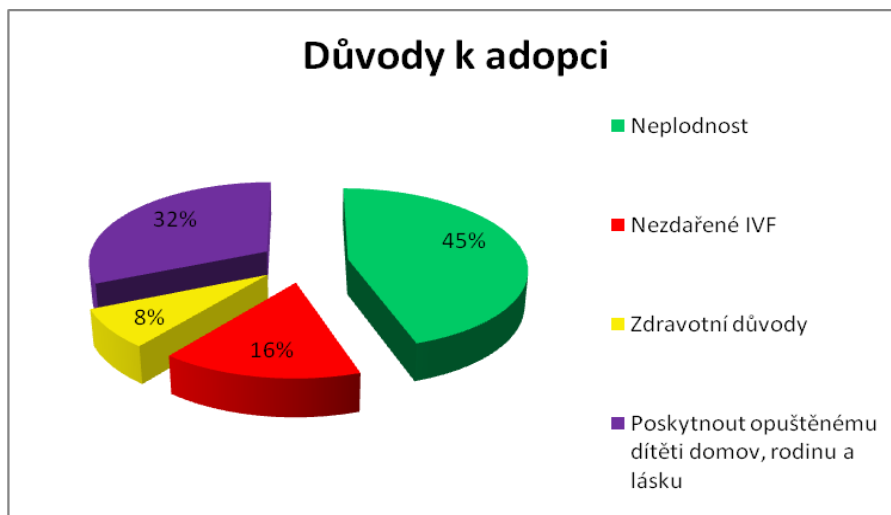
16 adoptivních matek (53%) je na mateřské dovolené nebo v domácnosti. 13 matek (43%) je zaměstnaných a 1 matka (3%) nezaměstnaná.

21 biologických matek (70%) chodí do zaměstnání, 6 matek (20%) je na mateřské dovolené nebo v domácnosti. 3 matky (10%) jsou nezaměstnané.

Otázka č. 3: Co Vás vedlo k rozhodnutí, že jste si adoptovali dítě?

Tabulka 4 – Důvody k adopci

Důvody k adopci	Počet odpovědí	Procenta
Neplodnost	17	45%
Nezdařené IVF	6	16%
Zdravotní důvody	3	8%
Poskytnout opuštěnému dítěti domov, rodinu a lásku	12	32%
Celkem	38	100%

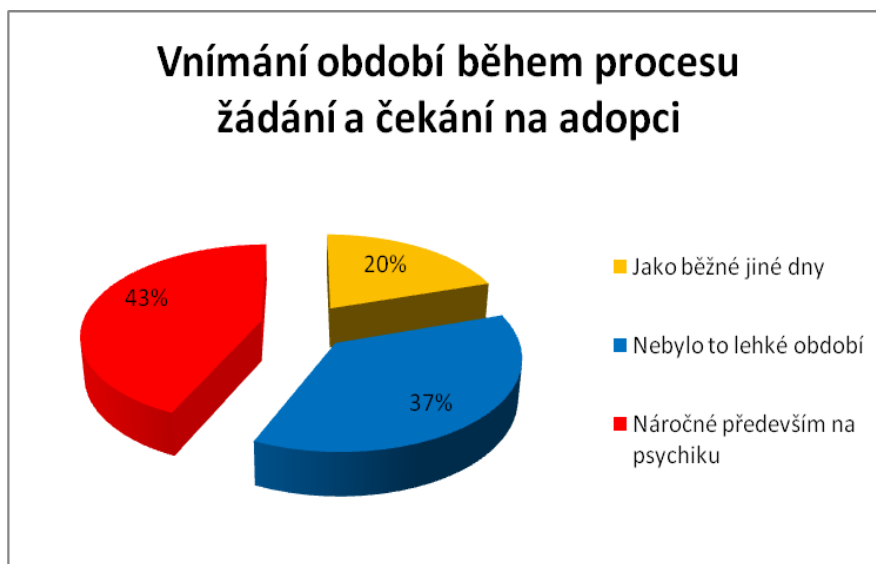
Graf 4 - Zpracování údajů k otázce č. 3.

V této otázce některé páry zaznačili více bodů odpovědí. Jako nejčastější důvod k adopci uvedlo 17 žen (45%) neplodnost. 12 žen (32%) chtělo poskytnout opuštěnému dítěti domov, rodinu a lásku. 6 žen (16%) uvedlo důvod k adopci nezdařené IVF. 3 ženy (8%) se rozhodly pro adopci ze zdravotních důvodů.

Otázka č. 4: Jak jste vnímala období, kdy probíhal proces žádání a čekání na adopci?

Tabulka 5 – Vnímání období během procesu žádání a čekání na adopci

Vnímání období během celého procesu	Počet odpovědí	Procenta
Jako běžné jiné dny	6	20%
Nebylo to lehké období	11	37%
Náročné především na psychiku	13	43%
Celkem	30	100%

Graf 5 - Zpracování údajů k otázce č. 4.

Zde z celkového počtu 30 odpovědí, 13 párů nebiologických rodičů (43%) uvedlo, že proces žádání a čekání na adopci vnímalo jako období náročné především pro jejich psychiku. 11 rodičů (37%) uvedlo, že to nebylo lehké období. Zbýlých 6 párů rodičů (20%) uvádí, že proces žádání a čekání na adopci vnímali jako běžné jiné dny.

Otázka č. 5: Jak byste popsala vlastními slovy období, kdy probíhal proces žádání a čekání na adopci?

Tato otázka byla koncipována jako otevřená. Podle nejčastějších odpovědí rodičů jsem jejich odpovědi rozdělila do následujících kategorií.

Tabulka 6 – Vyjádření rodičů k procesu žádání a čekání na adopci

Odpovědi	Počet odpovědí
Dlouhé, ale přínosné. Čekání se vyplatilo.	7
Radostné, příjemné, potřebné a užitečné.	7
Zbytečně dlouhé a komplikované, nejisté.	6
Velká administrativa.	3
Pomalá práce úřadů. Dlouhé soudní jednání.	3
Neustálé přesvědčování, že jsme schopni být rodiči.	3
Ztráta soukromí.	2
Málo informací pro žadatele. Potřeba přínosnějšího školení pro rodiče.	2
Odevzdanost do rukou úředníků.	2

Jedna dvojnásobná adoptivní matka odpověděla:

„Obdivuji svého manžela, že tento proces ustál, a to dokonce dvakrát. Někteří muži to neustojí ani jednou.“

Otázka č. 6: Pomohla Vám toto období překonat myšlenka na Vaše očekávané dítě?

Tabulka 7 – Myšlenka na očekávané dítě

Myšlenka na dítě	Počet odpovědí	Procenta
Ano, myslela jsem hlavně na dítě	27	90%
Ne	3	10%
Celkem	30	100%

Graf 6 - Zpracování údajů k otázce č. 6

Z celkového počtu 30 dotazovaných adoptivních rodičů 27 (**90%**) odpovědělo, že jim toto období **pomohla překonat myšlenka na dítě**. 3 páry (10%) uvedly, že jim tato myšlenka nepomohla.

Otázka č. 7: Za jakou dobu od podání žádosti jste si přivezli Vaše dítě domů?

Tabulka 8 – Doba od podání žádosti do převzetí dítěte do péče

Doba od podání žádosti do převzetí dítěte do péče	Počet odpovědí	Procenta
Méně než půl roku	0	0%
Jeden rok	8	29%
Dva roky	15	54%
Tři roky	1	4%
Čtyři roky	1	4%
Pět let	1	4%
Šest let a více	2	7%
Celkem	28	100%

Graf 7 – Zpracování údajů k otázce č. 7.

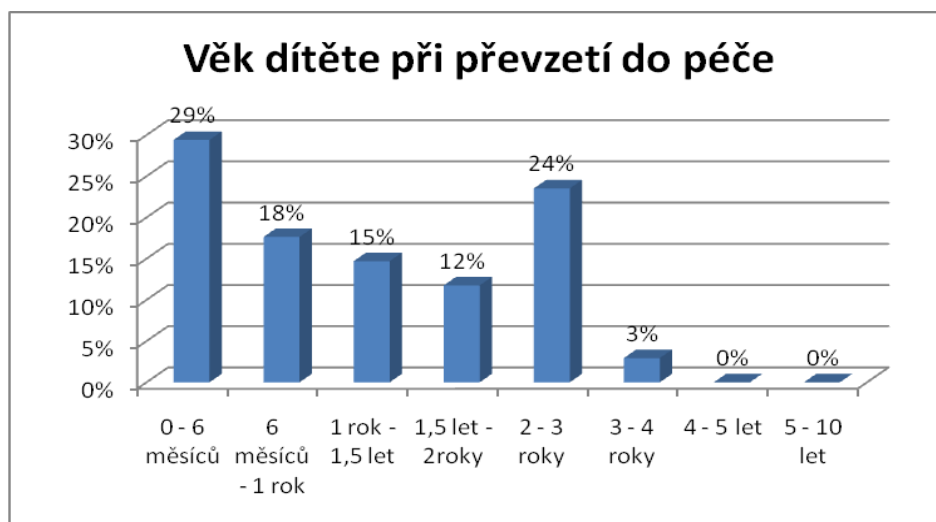
Z celkového počtu 30 adoptivních rodičů byly 2 páry čekatelé na adopci. Tutíž na tuto otázku neodpovídali.

Z následujícího grafu je zřejmé, že 15 párů (54%) čekalo na dítě dva roky. 2 dotazované páry (7%) čekaly na dítě 6 let a více. 1 manželský pár (4%) odpověděl, že se dítěte dočkali za 3 roky. 1 pár (4%) na dítě čekal čtyři roky a další 1 pár dostal dítě do péče za pět let od podání žádosti. 8 párů (29%) se dítěte dočkalo za jeden rok. Dříve než za půl roku nedostali dítě do péče ani jeden z dotazovaných párů.

Otázka č. 8: Jak staré bylo Vaše dítě, když jste si ho přivezli domů?

Tabulka 9 – Věk dítěte při převzetí do péče

Věk dítěte při převzetí do péče	Počet odpovědí	Procenta
0 - 6 měsíců	10	29%
6 měsíců - 1 rok	6	18%
1 rok - 1,5 let	5	15%
1,5 let – 2 roky	4	12%
2 - 3 roky	8	24%
3 - 4 roky	1	3%
4 - 5 let	0	0%
5 - 10 let	0	0%
Celkem	34	100%

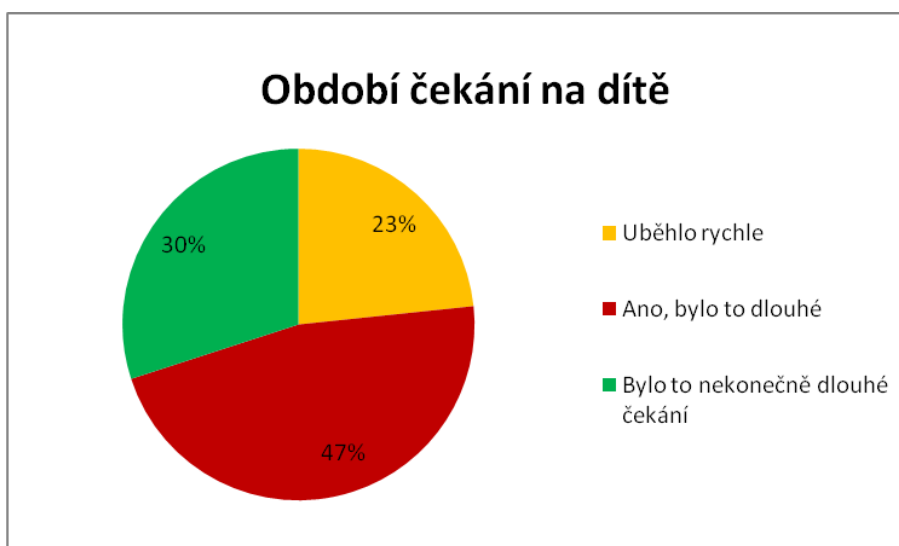
Graf 8 - Zpracování údajů k otázce č. 8.

Z celkového počtu 34 odpovědí 10 párů adoptivních rodičů (29%) odpovědělo, že dítě, které dostali do péče bylo ve věku 0 - 6 měsíců. Druhou nejpočetnější skupinu dětí tvořily děti ve věku 2 - 3 roky (24%). Ve věku 6 měsíců - 1 rok se dostalo do adopce 6 dětí (18%). 5 dětí bylo věku 1 - 1,5 roku (15%). 4 děti byly svěřeny do péče nových rodičů ve věku 1,5 let - 2 roky (12%). 3% tvořily děti, kterým byly 3 - 4 roky, když přišly do nové rodiny. Ve věku 4 let a výš se nevyskytovalo žádné dítě (0%).

Otázka č. 9: **Zdalo se Vám období čekání na dítě dlouhé?**

Tabulka 10 – Období čekání na dítě

Období čekání na dítě	Počet odpovědí	Procenta
Uběhlo rychle	7	23%
Ano, bylo to dlouhé	14	47%
Bylo to nekonečně dlouhé čekání	9	30%
Celkem	30	100%

Graf 9 - Zpracování údajů k otázce č. 9.

Celkový počet odpovědí byl 30. 14 párů (47%) uvedlo, že období čekání na dítě bylo dlouhé a 9 párů rodičů (30%) odpovědělo, že čekání na jejich dítě bylo nekonečně dlouhé. Pouze 7 párů rodičů (23%) uvedlo, že toto období uběhlo rychle.

Otázka č. 10: Co bylo pro Vás nejvíce stresující během procesu žádání a čekání na adopci?

Tabulka 11 – Stresující faktory během procesu žádání a čekání na adopci

Stresující faktor během procesu žádání a čekání na adopci	Počet odpovědí	Procenta
Psychologické testy a rozhovory s psychologem	3	9%
Sociální šetření	2	6%
Období čekání na dítě	15	47%
Jiná odpověď	12	38%
Celkem	32	100%

Graf 10 - Zpracování údajů k otázce č. 10.

Pro 15 dotazovaných párů (**47%**) bylo nejvíce stresujícím faktorem **čekání na dítě**. 12 párů (38%) odpovědělo vlastní odpovědí, které uvádím níže. 3 páry (9%) odpověděly, že nejvíce stresujícím faktorem byly psychologické testy a rozhovory s psychologem. Pro 2 páry (6%) bylo nejvíce stresující sociální šetření.

V odpovědi „jiná odpověď“ respondentky uváděly:

Tabulka 12 – Jiné stresové faktory během procesu žádání a čekání na adopci

Jiné stresové faktory	Počet odpovědí
Vyrovňávání se sterilitou	1
Proluky mezi jednotlivými kroky	2
Prvně viděli "své" dítě a až poté se rozhodovalo, jestli půjde do NRP	2
Boj s úředníky	1
Styl, jakým KÚ sdělil rodičům informaci o stavu dítěte	1
Adaptační pobyt s dítětem v KÚ	1
Projednávání známých a ověřených věcí	1
Odmítnutí prvního těžce postiženého dítěte	1
Mnoho ztraceného času	1
Strach a obavy z výchovy "cizího" dítěte	1
Celkem	12

Otázka č. 11: Všimli jste si nějakých zvláštností v chování Vašeho dítěte, když jste si ho přivezli domů?

Tato otázka byla koncipována jako otevřená. Odpovědi jsem si podle nejčastějších odpovědí rodičů rozdělila do následujících kategorií.

Tabulka 13 – Chování dítěte při příchodu do nové rodiny

Chování dítěte při příchodu do "nové" rodiny	Počet odpovědí
Strach z neznámého a nedůvěra	7
V normě, bez odchylek	6
Opožděný psychomotorický vývoj	5
Strach z opuštění	4
Narušena psychika a obtížná přizpůsobivost	3
Psychická deprivace, pomočování	3
Sebepoškozování	1
Nevyhledávání kontaktu	1
Celkem	30

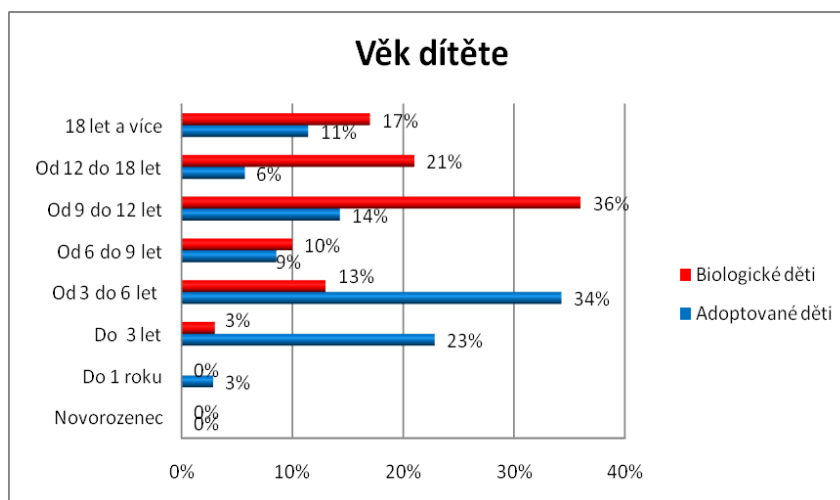
Konkrétnější odpovědi rodičů:

- neumělo si hrát
- nesmálo se
- neumělo mluvit, malá slovní zásoba
- neumělo chodit po trávě
- když chodilo, tak padalo
- nereagovalo
- nekoordinovaně vyplazovalo jazyk
- plakalo příliš mnoho nebo vůbec
- fungovalo jen na příkaz, jako robot - konalo potřebu jen v určitý čas.

Otázka č. 12: Jak staré je Vaše dítě?

Tabulka 14 – Aktuální věk adoptovaných a biologických dětí

Aktuální věk dítěte	Adoptované děti		Biologické děti	
	Počet odpovědí	Procenta	Počet odpovědí	Procenta
Novorozenec	0	0%	0	0%
Do 1 roku	1	3%	0	0%
Do 3 let	8	23%	2	3%
Od 3 - 6 let	12	34%	8	13%
Od 6 - 9 let	3	9%	6	10%
Od 9 - 12 let	5	14%	23	36%
Od 12 - 18 let	2	6%	13	21%
18 let a více	4	11%	11	17%
Celkem	35	100%	63	100%

Graf 11 - Zpracování údajů k otázce č. 12.

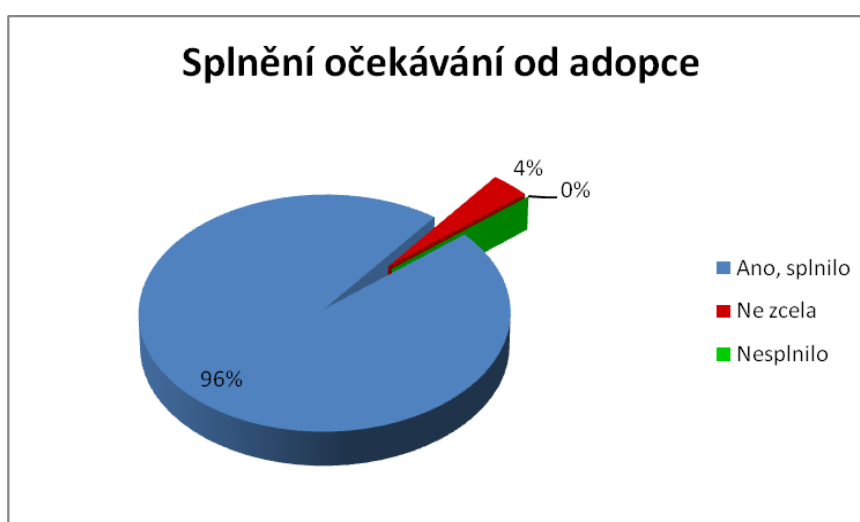
12 adoptovaných dětí (34%) bylo ve věku 3 - 6 let. 8 adoptovaných dětí (23%) ve věku do 3 let a 5 dětí (14%) ve věku od 9 - 12 let. 4 adoptovaným dětem (11%) bylo 18 let a více. 3 děti (9%) byly ve věku od 6 - 9 let a 2 adoptované děti byly staré od 12 - 18 let (6%). 1 dítě (3%) bylo ve věku do 1 roku. V novorozeneckém věku se nevyskytovalo žádné (0%) z adoptovaných dětí.

Nejpočetnější věkovou skupinou **biologických dětí** byly děti ve věku od 9 - 12 let (36%). Děti ve věku od 12 - 18 let bylo 13 (21%). 11 dětí (17%) bylo starší 18 let. Skupinu od 6 - 9 let tvořilo 6 dětí (10%). 2 děti (3%) byly ve věku do tří let. Pod 1 rok věku se nevyskytovalo žádné z biologických dětí (0%).

Otázka č. 13: Splnila Vám adopce to, co jste od ní očekávali?

Tabulka 15 – Splnění očekávání od adopce

Splnění očekávání od adopce	Počet odpovědí	Procenta
Ano, splnilo	27	96%
Ne zcela	1	4%
Nesplnilo	0	0%
Celkem	28	100%

Graf 12 - Zpracování údajů k otázce č. 13.

Dva páry rodičů, kteří jsou čekatelé na adopci, na otázku neodpovídali. Z celkového počtu 28 odpovědí 27 dotazovaných rodičů (**96%**) uvedlo, že adopce jim **splnila jejich očekávání**. Pouze jeden pár (4%) uvedl, že nejsou s adoptí zcela spokojeni, protože by chtěli změnit povahu adoptovaného dítěte. Žádný (0%) z adoptivních rodičů neuvádí nesplnění očekávání.

Otázka č. 14: Naplnilo se Vaše rodičovství prostřednictvím adopce?

Tabulka 16 – Naplnění rodičovství prostřednictvím adopce

Naplnění rodičovství	Počet odpovědí	Procenta
Ano určitě	27	96%
Ne zcela	1	4%
Nenaplněno	0	0%
Celkem	28	100%

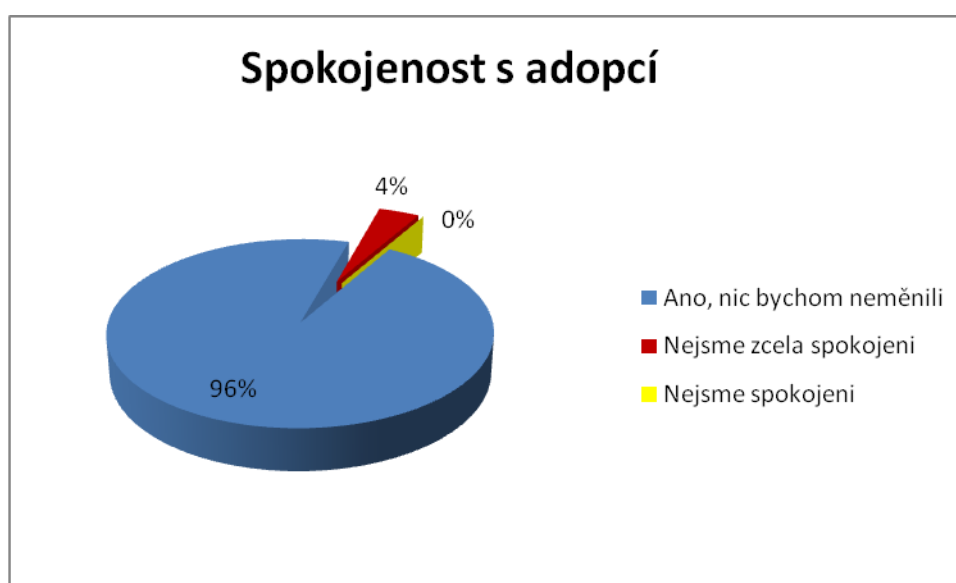
Graf 13 - Zpracování údajů k otázce č. 14.

Na tuto otázku opět neodpovídali čekatelé na adopci. Z 28 párů adoptivních párů rodičů, jich 27 (**96%**) uvedlo, že díky adopci se jim **naplnilo jejich rodičovství**. Pouze 1 pár (4%) uvedl, že jejich rodičovství není zcela naplněno. Žádný (0%) z dotazovaných adoptivních rodičů nemá pocit, že se jejich rodičovství nenaplnilo.

Otázka č. 15: Jste spokojeni s tím, že jste se rozhodli pro adopci?

Tabulka 17 – Spokojenost rodičů s adopcí

Spokojenost s adopcí	Počet odpovědí	Procenta
Ano, nic bychom neměnili	27	96%
Nejsme zcela spokojeni	1	4%
Nejsme spokojeni	0	0%
Celkem	28	100%

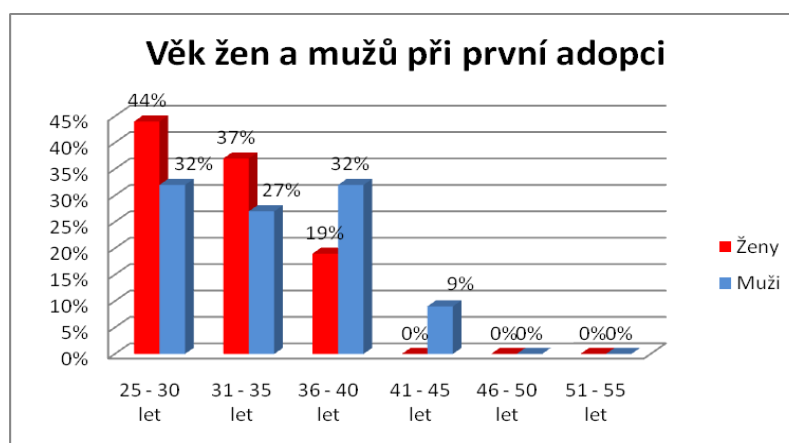
Graf 14 - Zpracování údajů k otázce č. 15.

Celkový počet odpovědí byl 28. 27 párů rodičů (**96%**) uvedlo, že jsou s adopcí **spokojeni a že by nic nechtěli změnit**. Jen 1 pár (4%) uvádí, že nejsou s adopcí zcela spokojeni. Ani jeden z dotazovaných rodičů (0%) neuvedl nespokojenost s adopcí.

Otázka č. 16: Kolik bylo Vám a Vašemu partnerovi let, když jste si adoptovali své první dítě?

Tabulka 18 – Věk rodičů při první adopci

První adopce	Ženy		Muži	
	Počet odpovědí	Procenta	Počet odpovědí	Procenta
25 - 30 let	12	44%	7	32%
31 - 35 let	10	37%	6	27%
36 - 40 let	5	19%	7	32%
41 - 45 let	0	0%	2	9%
46 - 50 let	0	0%	0	0%
51 - 55 let	0	0%	0	0%
Celkem	27	100%	22	100%

Graf 15 - Zpracování údajů k otázce č. 16.

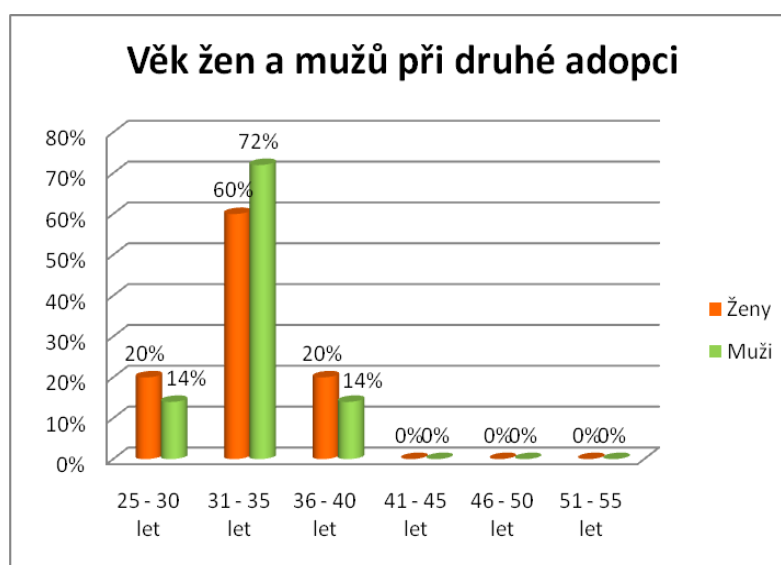
Celkový počet odpovědí žen byl 27. 12 dotazovaných žen (44%) se při první adopci vyskytovalo ve věku 25 - 30 let. 10 žen (37%) bylo ve věku 31 - 35 let a 5 žen (19%) bylo ve věku 36 - 40 let, když si adoptovali své první dítě. Žádná z dotazovaných žen (0%) nebyla při první adopci starší 41 let.

Nejpočetnější věkovou skupinou mužů při první adopci, byl věk 25 - 30 let (32%) a 36 - 40 let (32%). 6 mužů (27%) bylo ve věku 31 - 35 let. 2 muži (9%) se stali adoptivními otci ve věku 41 - 45 let. Žádný z mužů (0%) nebyl starší 46 let.

Otázka č. 17: Kolik bylo Vám a Vašemu partnerovi let, když jste si adoptovali své druhé dítě?

Tabulka 19 – Věk rodičů při druhé adopci

Druhá adopce	Ženy		Muži	
	Počet odpovědí	Procenta	Počet odpovědí	Procenta
25 - 30 let	2	20%	1	14%
31 - 35 let	6	60%	5	72%
36 - 40 let	2	20%	1	14%
41 - 45 let	0	0%	0	0%
46 - 50 let	0	0%	0	0%
51 - 55 let	0	0%	0	0%
Celkem	10	100%	7	100%

Graf 16 - Zpracování údajů k otázce č. 17.

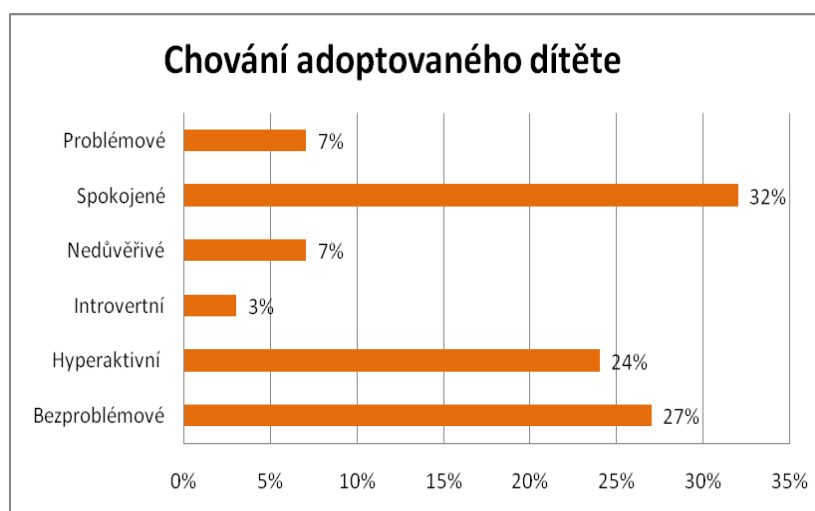
Celkově odpovědělo 10 žen 7 mužů. Při druhé adopci byly ženy ve věku nejčastěji 31 - 35 let (60%) a muži ve věku 31 - 35 let (72%). Žen ve věku 25 - 30 let tvořilo 20%, stejně jako žen ve věku 36 - 40 let (20%).

Mužů při druhé adopci bylo ve věku 25 - 30 let 14%, ve věku 36 - 40 let 14%. Starší 41 let nebyl ani 1 (0%) z dotazovaných žen a mužů.

Otázka č. 18: Jak vnímáte chování Vašeho adoptovaného dítěte?

Tabulka 20 – Chování adoptovaného dítěte

Chování adoptovaného dítěte	Počet odpovědí	Procenta
Bezproblémové	11	27%
Hyperaktivní	10	24%
Introvertní	1	3%
Nedůvěřivé	3	7%
Spokojené	13	32%
Problémové	3	7%
Celkem	41	100%

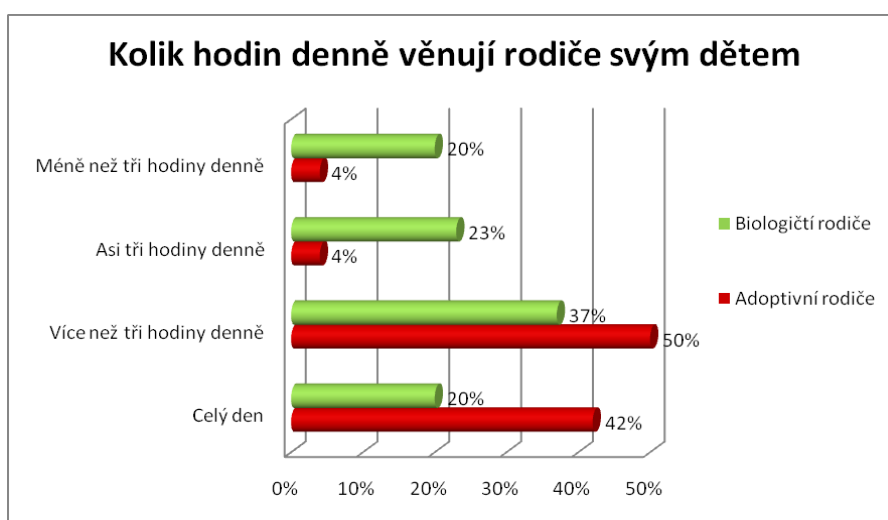
Graf 17 - Zpracování údajů k otázce č. 18.

V této otázce někteří adoptivní rodiče zaznačili více bodů odpovědi. Celkový počet odpovědí byl 41. Z toho 13 párů rodičů (32%) uvedlo, že se jejich dítě chová spokojeně. 11 párů (27%) vnímá chování dítěte jako bezproblémové. 10 párů (24%) uvedlo, že je jejich dítě hyperaktivní. 3 páry rodičů (7%) vnímá chování svého dítěte jako nedůvěřivé a další 3 páry (7%) uvádí chování dítěte jako problémové. 1 dítě (3%) je introvertní.

Otázka č. 19: Kolik hodin denně věnujete svému dítěti/dětem?

Tabulka 21 – Čas, který rodiče denně věnují svým dětem

Odpověď	Adoptivní rodiče		Biologičtí rodiče	
	Počet odpovědí	Procenta	Počet odpovědí	Procenta
Celý den	12	42%	6	20%
Více než tři hodiny denně	14	50%	11	37%
Asi tři hodiny denně	1	4%	7	23%
Méně než tři hodiny denně	1	4%	6	20%
Celkem	28	100%	30	100%

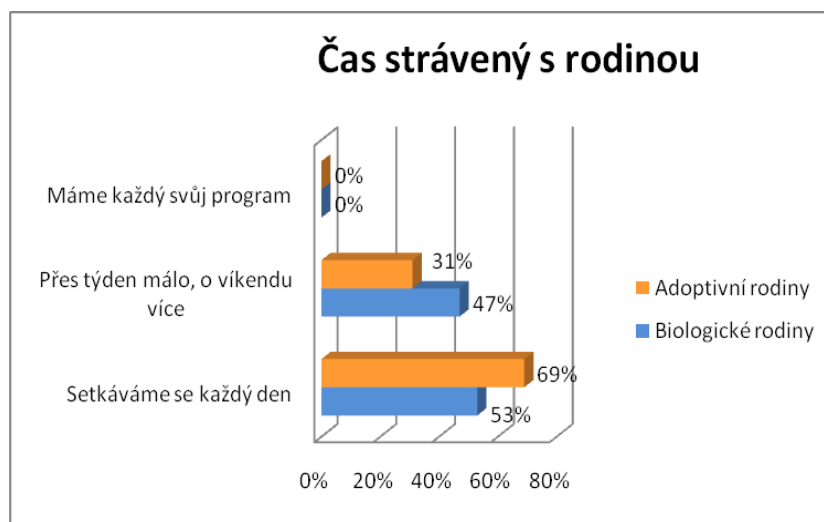
Graf 18 - Zpracování údajů k otázce č. 19.

Z celkového počtu 28 odpovědí 14 adoptivních rodičů (50%) udává, že dítěti věnují více než tři hodiny každý den. Biologičtí rodiče tuto odpověď označili ve 37%. 12 adoptivních rodičů (42%) věnují dítěti celý den, u biologických rodičů tato odpověď zaujmula 20%. 1 z adoptivních párů rodičů (4%), věnuje svému dítěti asi tři hodiny denně, biologičtí rodiče tuto odpověď zastoupili v 23%. Pouze 1 z adoptivních párů rodičů (4%) věnuje dítěti méně než tři hodiny denně, kdežto u biologických rodičů je tato odpověď zastoupena v 20%.

Otázka č. 20: Jak moc času spolu trávíte jako celá rodina?

Tabulka 22 – Čas strávený s rodinou

Čas strávený s celou rodinou	Adoptivní rodiny		Biologické rodiny	
	Počet odpovědí	Procenta	Počet odpovědí	Procenta
Setkáváme se každý den	20	69%	16	53%
Přes týden poměrně málo, o víkendu více	9	31%	14	47%
Máme každý svůj program	0	0%	0	0%
Celkem	29	100%	30	100%

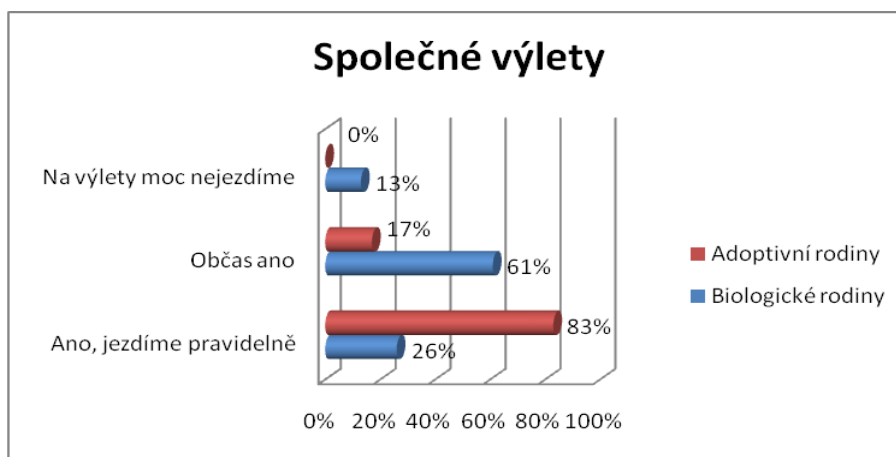
Graf 19 - Zpracování údajů k otázce č. 20.

Celkový počet odpovědí adoptivních rodičů byl 29. Z toho 20 párů rodičů (69%) uvedlo, že se spolu setkávají každý den, biologické rodiny tuto odpověď zvolily v 53%. 9 adoptivních párů rodičů (31%) uvedlo, že přes týden se vidí poměrně málo, více času spolu tráví o víkendech. Tuto odpověď označilo 14 biologických rodičů (47%). Odpověď „máme každý svůj program“ nezmohli ani jeden (0%) z dotazovaných adoptivních či biologických rodičů.

Otázka č. 21: Jezdíte společně na výlety?

Tabulka 23 – Společné výlety

Společné výlety	Adoptivní rodiny		Biologické rodiny	
	Počet odpovědí	Procenta	Počet odpovědí	Procenta
Ano jezdíme pravidelně	24	83%	8	26%
Občas ano	5	17%	18	61%
Na výlety moc nejezdíme	0	0%	4	13%
Celkem	29	100%	30	100%

Graf 20 - Zpracování údajů k otázce č. 21.

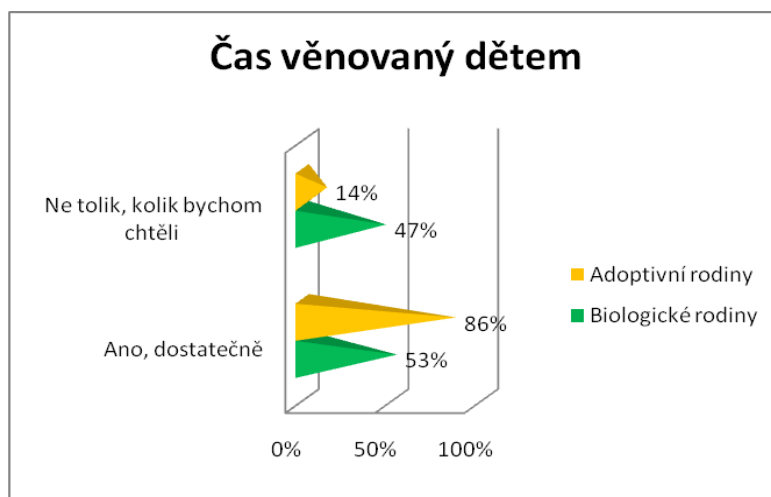
Následující graf znázorňuje, že 24 adoptivních párů rodičů (**83%**) **jezdí na výlety pravidelně**. Biologičtí rodiče tuto odpověď zvolili v **26%**. Občasné výlety organizuje 5 adoptivních párů rodičů (17%) a 18 biologických párů rodičů (61%). 4 z dotazovaných biologických párů rodičů (13%) na výlety příliš nejezdí. Z dotazovaných adoptivních rodičů tuto odpověď nezmohl ani jeden (0%).

Otázka č. 22: **Myslíte si, že věnujete svým dětem dostatek času?**

Tabulka 24 – Čas věnovaný dětem

Čas věnovaný dětem	Adoptivní rodiny		Biologické rodiny	
	Počet odpovědí	Procenta	Počet odpovědí	Procenta
Ano, dostatečně	25	86%	16	53%
Ne tolik, kolik bychom chtěli	4	14%	14	47%
Celkem	29	100%	30	100%

Graf 21 – Zpracování údajů k otázce č. 22.

Z celkového počtu 29 odpovědí 25 párů adoptivních rodičů (**86%**) jednoznačně uvedlo, že si myslí, že svým dětem **věnují dostatek času**. Biologičtí rodiče tuto odpověď uvádí v **53%**. Zbylé 4 páry adoptivních rodičů (14%) uvádí, že dětem nevěnují tolik času, kolik by chtěli. Biologičtí rodiči zaujímají 47%.

Otázka č. 23: Myslíte si, že spolu jako rodina trávíte více času než rodiny s biologickými dětmi?

Tabulka 25 – Biologická a nebiologická rodina

Odpověď	Počet odpovědí	Procenta
Myslím, že ano	10	42%
Myslím, že ne	14	58%
Celkem	24	100%

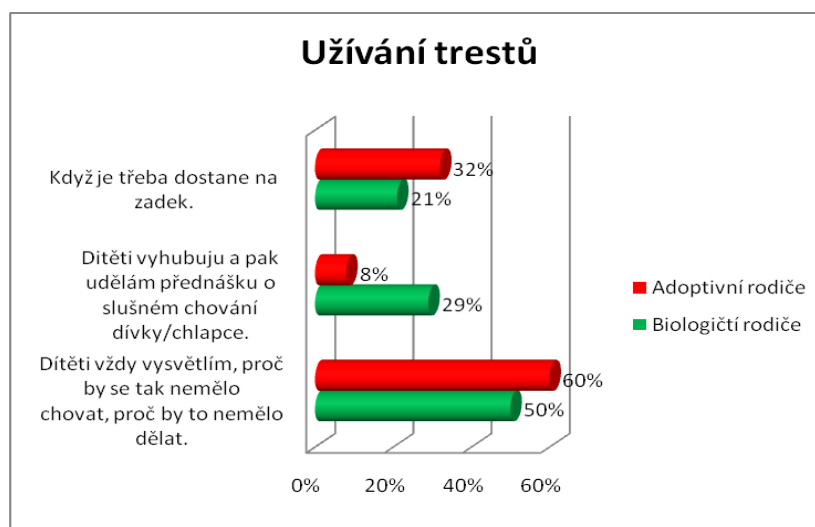
Graf 22 - Zpracování údajů k otázce č. 23.

Na tuto otázku odpovědělo 24 z 30 dotazovaných adoptivních rodičů. 14 z nich (58%) si myslí, že spolu tráví více času než rodiny biologické. 10 adoptivních rodičů (42%) odpovědělo, že si myslí, že spolu netráví více času než rodiny biologické.

Otázka č. 24: Jaké druhy trestu užíváte v případě výchovných problémů na Vaše dítě/děti?

Tabulka 26 – Užívání trestů při výchovných problémech

Užívání trestů v případě výchovných problémů	Adoptivní rodiče		Biologičtí rodiče	
	Počet odpovědí	Procenta	Počet odpovědí	Procenta
Dítěti vždy vysvětlím, proč by se tak nemělo chovat, proč by to nemělo dělat.	24	60%	19	50%
Dítěti vyhubuju a pak udělám přednášku o slušném chování dívky/chlapce.	3	8%	11	29%
Když je třeba dostane na zadek.	13	32%	8	21%
Celkem	40	100%	38	100%

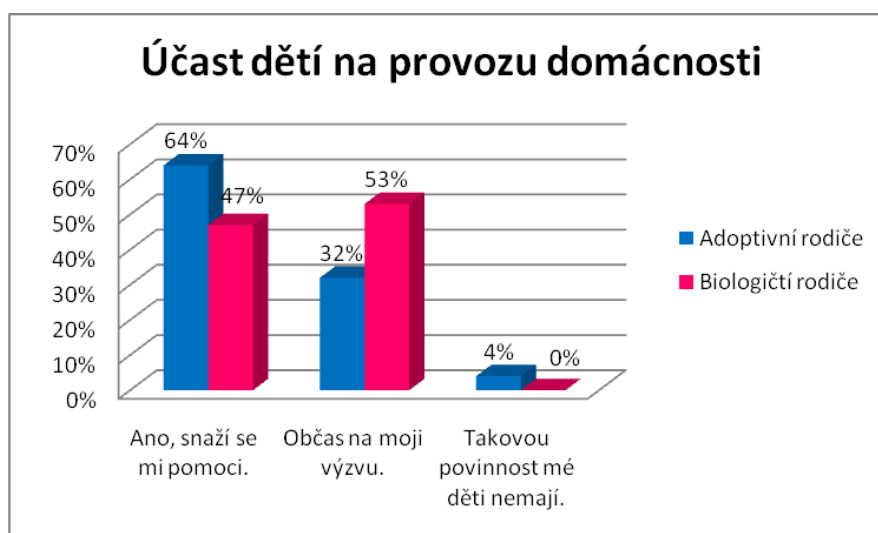
Graf 23 - Zpracování údajů k otázce č. 24

V této otázce někteří rodiče označili více bodů odpovědi. 24 adoptivních párů rodičů (60%) odpovědělo, že dítěti vždy vysvětlí, proč by se tak nemělo chovat, proč by to nemělo dělat. Biologičtí rodiče tuto odpověď zvolili v 50%. Odpověď „když je třeba dostane na zadek“ označilo 13 párů adoptivních rodičů (32%) a 8 párů biologických rodičů (21%). 3 páry adoptivních rodičů (8%) dítěti vyhubují a pak udělají přednášku o slušném chování dívky/chlapce. Biologičtí rodiče tuto odpověď zvolili v 29%.

Otázka č. 25: Účastní se Vaše dítě/děti na provozu domácnosti?

Tabulka 27 – Účast dětí na provozu domácnosti

Účast dětí na provozu domácnosti	Adoptivní rodiče		Biologičtí rodiče	
	Počet odpovědí	Procenta	Počet odpovědí	Procenta
Ano, snaží se mi pomoci.	18	64%	14	47%
Občas na moji výzvu.	9	32%	16	53%
Takovou povinnost mé děti nemají.	1	4%	0	0%
Celkem	28	100%	30	100%

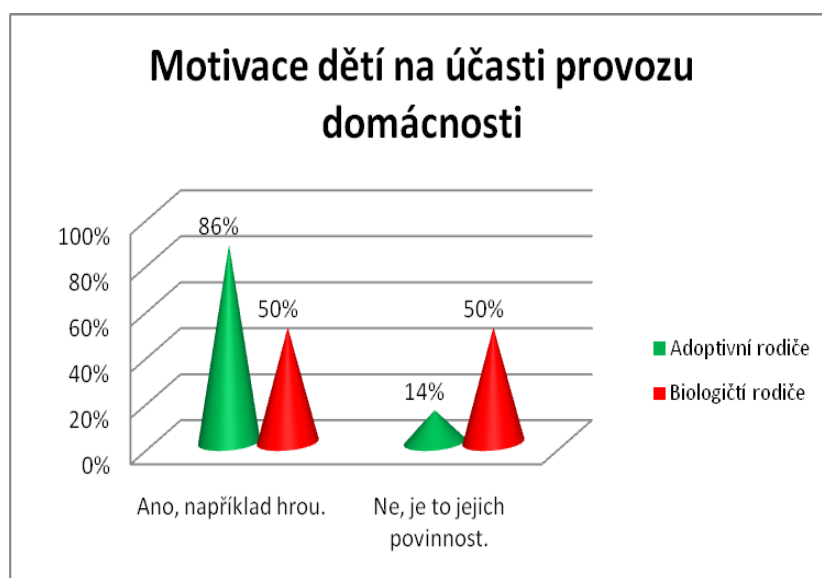
Graf 24 - Zpracování údajů k otázce č. 25.

Na tuto otázku odpovědělo 28 z dotazovaných 30 párů adoptivních rodičů a 30 biologických rodičů. Nejčastější odpovědí adoptivních rodičů bylo, že se jim jejich dítě/děti snaží pomoci, tato odpověď byla zastoupena 18 adoptivními páry rodičů (64%). Tu stejnou odpověď zvolilo 47% biologických rodičů. 16 biologických párů rodičů (53%) odpovědělo, že jim děti pomohou v domácnosti občas na jejich výzvu. Tuto odpověď označilo 9 adoptivních rodičů (32%). 1 pár adoptivních rodičů (4%) odpověděl, že jejich dítě takovou povinnost nemá. Biologičtí rodiče (0%) tuto odpověď neoznačili.

Otázka č. 26: Snažíte se je motivovat k účasti na provozu domácnosti?

Tabulka 28 – Motivace dětí k účasti na provozu domácnosti

Motivace k účasti na provozu domácnosti	Adoptivní rodiče		Biologičtí rodiče	
	Počet odpovědí	Procenta	Počet odpovědí	Procenta
Ano, například hrou.	24	86%	15	50%
Ne, je to jejich povinnost.	4	14%	15	50%
Celkem	28	100%	30	100%

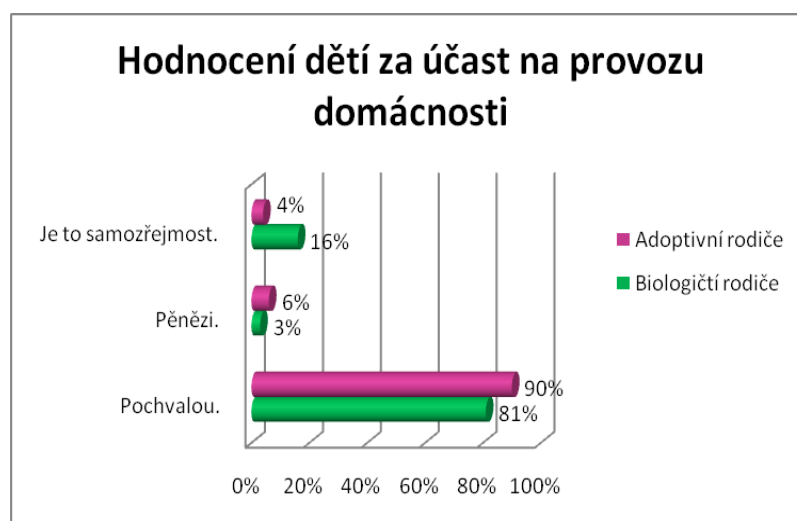
Graf 25 - Zpracování údajů k otázce č. 26.

Na tuto otázku odpovědělo 28 adoptivních rodičů z celkového počtu 30. Z nich 24 (86%) označilo odpověď, že dítě motivují k účasti na provozu domácnosti například hrou. 4 adoptivní rodiče (14%) odpověděli, že je to jejich povinnost. Biologičtí rodiče odpověděli z 50%, že se děti snaží motivovat k účasti na provozu domácnosti a z 50%, že je to jejich povinnost.

Otázka č. 27: Pokud ano, jak hodnotíte jejich účast?

Tabulka 29 – Hodnocení dětí za účast na provozu domácnosti

Jak rodiče hodnotí účast dětí	Adoptivní rodiče		Biologičtí rodiče	
	Počet odpovědí	Procenta	Počet odpovědí	Procenta
Pochvalou.	28	90%	26	81%
Penězi.	2	6%	1	3%
Je to samozřejmost.	1	4%	5	16%
Celkem	31	100%	32	100%

Graf 26 - Zpracování údajů k otázce č. 27.

V této otázce někteří rodiče odpověděli ve více bodech. 28 adoptivních rodičů (90%) uvedlo, že dítě za vykonanou pomoc v domácnosti vždy pochválí, biologičtí rodiče odpověděli v 81%. 2 páry adoptivních rodičů (6%) odpovědělo, že dítěti za vykonanou pomoc dávají peníze a 1 pár rodičů (4%) odpověděl, že je to samozřejmost. Pomoc dítěte v domácnosti hodnotí 5 biologických rodičů (16%) jako samozřejmost a jeden pár rodičů (3%) hodnotí pomoc v domácnosti penězi.

10 ZHODNOCENÍ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ

10.1 Výsledek stanovených cílů a hypotéz

Cíl 1: Zjistit, jak rodiče vnímali proces žádání a čekání na adopci.

- ***Hypotéza 1: Domnívám se, že většina rodičů subjektivně vnímala proces žádání a čekání na adopci jako období nelehké a náročné především pro jejich psychiku.***

Otázka číslo 4 směřovala k ověření hypotézy, ve které se domnívám, že rodiče vnímali období žádání a čekání na adopci jako nelehké a náročné především pro jejich psychiku. Z celkového počtu 30 dotazovaných rodičovských párů jich 13 uvedlo (43%), že celé období, kdy probíhal proces žádání a čekání na adopci bylo náročné především na psychiku. 11 párů (37%) uvedlo, že to nebylo lehké období a zbylých 6 párů (20%) uvedlo, že toto období vnímali jako jiné běžné dny.

Hypotéza se potvrdila.

- ***Hypotéza 2: Domnívám se, že převážné většině rodičů pomohla toto období překonat myšlenka na očekávané dítě.***

Zde byla určena otázka číslo 6. Z 30 párů dotazovaných rodičů 27 (90%) uvedlo, že jim toto období **pomohla překonat myšlenka na očekávané dítě**. Zbylým 3 rodičovským párům (10%) tato myšlenka nepomohla.

Hypotéza se potvrdila.

- ***Hypotéza 3: Domnívám se, že většina rodičů vnímalo čekání na adopci jako dlouhé.***

Tuto hypotézu si ověřuji v otázce číslo 9. Z 30 dotazovaných adoptivních rodičů 14 (47%) uvádí, že jim čekání na dítě připadalo dlouhé. 9 párů rodičů (30%) uvádí, že se jim čekání připadalo nekonečně dlouhé. 7 párů rodičů (23%) odpovědělo, že čekání uběhlo rychle. Můžeme tedy říci, že žadatelé vnímali čekání na adopci jako dlouhé.

Hypotéza se potvrdila.

- **Hypotéza 4: Domnívám se, že nejvíce stresujícím faktorem během procesu žádání a čekání na adopci bylo alespoň pro 1/3 rodičů čekání na dítě.**

K ověření této hypotézy byla určena otázka číslo 10, na kterou 15 párů (47%) odpovědělo, že nejvíce stresujícím faktorem pro ně bylo čekání na dítě. 12 rodičů (38%) zvolilo jinou odpověď. 3 rodiče (9%) uvádějí, že byly pro ně nejvíce stresující rozhovory s psychologem a psychologické testy. A zbylé 2 páry rodičů (6%) uvedli jako nejvíce stresující faktor sociální šetření.

Hypotéza se potvrdila.

Cíl 2: Zjistit, jak dlouho trval proces čekání na adopci.

- **Hypotéza 1: Domnívám se, že většina rodičů na adopci čekala nejméně dva roky od podání žádosti.**

K této hypotéze byla určená otázka číslo 7. Z 28 dotazovaných adoptivních párů jich 15 (54%) čekalo na dítě 2 roky. 2 dotazované páry (7%) čekaly na dítě 6 let a více. 3 roky na dítě čekal 1 manželský pár (4%). 1 pár odpověděl, že na dítě čekali 4 roky a další 1 pár dostal dítě do péče za 5 let od podání žádosti. 8 párů (29%) se dítěte dočkalo za 1 rok od podání žádosti. Dříve než za půl roku, nedostali dítě do péče ani jeden z dotazovaných párů.

Hypotéza se potvrdila.

Statistické zpracování hypotézy pomocí χ^2 - kvadrátu

Alternativní hypotéza: Rodiče na adopci čekali nejméně dva roky od podání žádosti.

Nulová hypotéza: Není statisticky významné, jak dlouho rodiče na adopci čekali.

Tabulka 30 – Kontingenční tabulka

Čekání na adopci	P	O	P-O	(P-O) ²	(P-O) ² : O
méně než půl roku	0	4	-4	16	4
jeden rok	8	4	4	16	4
dva roky	15	4	11	121	30,25
tři roky	1	4	-3	9	2,25
čtyři roky	1	4	-3	9	2,25
pět let	1	4	-3	9	2,25
šest let a více	2	4	-2	4	1
Suma Σ	$\Sigma = 28$	$\Sigma = 28$	$\Sigma = 0$		46

$$\chi^2_{0,01}(6) = 16,81$$

Určený stupeň volnosti v tabulkách je 6.

Protože platí, že $46 > 16,81$ - nulová hypotéza se nepotvrdila, přijímám alternativní hypotézu.

Cíl 3: Zjistit, zdali došlo prostřednictvím adopce k naplnění rodičovství a splnění jejich očekávání.

- **Hypotéza 1: Domnívám se, že u převážné většiny rodičů došlo prostřednictvím adopce k naplnění jejich rodičovství.**

Tuto hypotézu si ověřuji v otázce číslo 14. Z 28 párů adoptivních rodičů, jich 27 párů (96%) uvedlo, že díky adopci se jim **naplnilo jejich rodičovství**. Pouze 1 pár (4%) uvedl, že jejich rodičovství není zcela naplněno, protože nejsou spokojeni s povahou svého dítěte. Žádný (0%) z dotazovaných adoptivních rodičů nemá pocit, že se jejich rodičovství nenaplnilo.

Hypotéza se potvrdila.

- **Hypotéza 2: Domnívám se, že adopce splnila většinu rodičů jejich očekávání, které měli před adoptí.**

K této hypotéze byla určena otázka číslo 13. Z celkového počtu 28 odpovědí, 27 dotazovaných rodičů (96%) uvedlo, že adopce jim **splnila jejich očekávání**. Pouze 1

pár (4%) uvedl, že nejsou s adopcí zcela spokojeni, protože by chtěli změnit povahu adoptovaného dítěte. Žádný (0%) z adoptivních rodičů neuvádí nesplnění očekávání.

Hypotéza se potvrdila.

- **Hypotéza 3: Domnívám se, že většina rodičů je s adopcí spokojena.**

K ověření této hypotézy byla určena otázka číslo 15. Z celkového počtu 28 odpovědí 27 párů rodičů (96%) uvedlo, že jsou s adopcí **spokojeni a že by nic nechtěli změnit**. Jen 1 pár (4%) uvádí, že nejsou s adopcí zcela spokojeni. Ani jeden z dotazovaných rodičů (0%) neuvedl nespokojenost s adopcí.

Hypotéza se potvrdila.

Cíl 4: Zjistit, zdali existují rozdíly mezi rodinami s dětmi biologickými a nebiologickými.

- **Hypotéza 1: Domnívám se, že rodiny s adoptovanými dětmi si lépe organizují čas strávený s rodinou než rodiny biologické.**

K ověření této hypotézy byly určeny otázky číslo 19, 20, 21, 22.

V otázce číslo 19 zjišťuji, kolik hodin denně věnují rodiče svým dětem. Z celkového počtu 28 odpovědí, 14 adoptivních rodičů (50%) udává, že dítěti věnují více než tři hodiny každý den. Biologičtí rodiče tuto odpověď označili ve 37%. 12 adoptivních rodičů (42%) věnují dítěti celý den, u biologických rodičů tato odpověď zaujmula 20%. 1 z adoptivních párů rodičů (4%), věnuje svému dítěti asi tři hodiny denně, biologičtí rodiče tuto odpověď zastoupili v 23%. Pouze 1 z adoptivních párů rodičů (4%) věnuje dítěti méně než tři hodiny denně, kdežto u biologických rodičů je tato odpověď zastoupena v 20%.

Otázka číslo 20 dokumentuje, jak moc času spolu rodina tráví. 20 párů adoptivních rodičů (69%) odpovědělo, že se spolu setkávají každý den, biologické rodiny tuto odpověď zvolily v 53%. 9 adoptivních párů rodičů (31%) uvedlo, že přes týden se setkávají poměrně málo, více času spolu tráví o víkendech. Tuto odpověď označilo 14

biologických rodičů (47%). Odpověď „máme každý svůj program“ nezvolili ani jeden (0%) z dotazovaných adoptivních či biologických rodičů.

V další otázce číslo 21 jsem zjišťovala, jak často spolu rodiny jezdí na výlety. Z celkového počtu 29 odpovědí, 24 adoptivních párů rodičů (83%) odpovědělo, že jezdí na výlety pravidelně. Biologičtí rodiče tuto odpověď zvolili v 26%. Občasné výlety organizuje 5 adoptivních párů rodičů (17%) a 18 biologických párů rodičů (61%). 4 z dotazovaných biologických párů rodičů (13%) na výlety příliš nejezdí. Z adoptivních rodičů tuto odpověď nezvolil ani jeden (0%). U této otázky jsou viditelné rozdíly mezi rodinami biologickými a nebiologickými.

V otázce číslo 22 se rodičů ptám, jestli si myslí, že svým dětem věnují dostatek času. Z 29 dotazovaných adoptivních párů rodičů jich 24 (86%) odpovědělo, že si myslí, že svým dětem věnují dostatek času. Biologičtí rodiče tuto odpověď uvádí v 53%. 5 párů adoptivních rodičů (14%) uvádí, že dětem nevěnují tolik času, kolik by chtěli. Biologičtí rodiče zaujímají 47%.

Výsledky této hypotézy jsou pro mě zajímavé a poukazují, že adoptivní rodiny si opravdu lépe organizují čas trávený s dětmi i celou rodinou.

Hypotéza se potvrdila.

- ***Hypotéza 2: Domnívám se, že adoptivní rodiče budou méně často přistupovat k fyzickým trestům při řešení výchovných problémů, než biologičtí rodiče.***

K této hypotéze je určená otázka číslo 24, ve které zjišťuji, jestli adoptivní rodiče méně často přistupují k fyzickým trestům při výchovných problémech než rodiče biologičtí. Z celkového počtu 40 odpovědí udalo 24 adoptivních párů rodičů (60%), že dítěti vždy vysvětlí, proč by se tak nemělo chovat, proč by to nemělo dělat. Biologičtí rodiče tuto odpověď zvolili v 50%. Odpověď „když je třeba dostane na zadek“ označilo 13 párů adoptivních rodičů (32%) a 8 párů biologických rodičů (21%). 3 páry adoptivních rodičů (8%) dítěti vyhubují a pak udělají přednášku o slušném chování dívky/chlapce. Biologičtí rodiče tuto odpověď zvolili v 29%.

Hypotéza se nepotvrdila.

10.2 Využití v praxi

Myslím si, že bylo dobré rodiče lépe informovat a edukovat, jak se by se k dítěti měli chovat v určitých situacích. Vytvořit lepší informační materiály jako „rádce“ do začátků, zejména pro rodiče, kteří si osvojili starší dítě. Informace by měly obsahovat především to, jak se k dítěti chovat při jeho příchodu do nové rodiny, jak s dítětem jednat a jak se zachovat v kritických situacích. Má vize by byla uskutečnit přínosnější školení pro rodiče adoptovaných dětí, aby jim byl usnadněn už tak nejednoduchý vstup do rodičovství a tím i pomoci dítěti v adaptaci na novou rodinu.

ZÁVĚR

Česká Republika patří k zemím s nejvyšším počtem dětí umístěných v ústavním zařízení. Je prokázáno, že děti vyrůstající v ústavní péči bez rodinného zázemí, bližších sociálních vazeb a úzkých emočních kontaktů jsou citově frustrované. Takovým dětem pak chybí povědomí o běžných sociálních vztazích a podstatně hůře se adaptují do společnosti. V dospělosti mají tyto děti problémy s navazováním vztahů, problémy s partnerským životem a provází je celá řada dalších potíží. Z toho jasně vyplývá, že ústavní zařízení není vhodné prostředí pro vývoj dítěte. Na druhé straně jsou manželské páry, které po dítěti touží a přes veškerou snahu zůstávají bezdětní. Pro takovéto páry je adopce neuvěřitelný dar.

Z výzkumu jsem zjistila a také potvrdila své předpoklady, že cesta za dítětem prostřednictvím adopce je trnitá. Budoucí rodiče se musí podrobit řadě nepříjemných i ponižujících vyšetření a testů, při kterých, jak uváděli, ztrácí vlastní soukromí. Jsou nuceni dokazovat, že jsou schopni být rodiči. Psychický nápor na žadatele o adopci je značný. Největší úskalí adopce vidím především v jejím dlouhém vyřizování a čekání. Žadatelé na dítě čekají, když lépe tak měsíce, ale často to trvá i léta. Respondenti v mém výzkumném šetření potvrdili známou skutečnost, že proces adopce je dlouhý a komplikovaný. Spojený s pocity nejistoty a odevzdanosti do rukou úředníků. Poukazují tedy na problém, který existuje a stále trvá. Avšak si myslím, že při správné dávce empatie a dobré komunikaci ze strany odborníků, lze tento proces žadatelům alespoň trochu zpříjemnit a ulehčit.

Prostřednictvím adopce dojde k oboustranné spokojenosti jak ze strany rodičů, tak ze strany dítěte. Rodiče jsou naplnění přítomností dítěte a dítě potřebuje trvalou a pečující lásku rodičů, která jim nikdy nemůže být dána v ústavní péči. Adopce je velká výzva a naděje, ale hlavně běh na dlouhou trať.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] ARCHER, Caroline. *Dítě v náhradní rodině*. 1 vydání. Praha: Portál 2001. 120. s. ISBN 80-7178-578-4.
- [2] COLOROSOVÁ, Barbara. *Krizové situace v rodině*. 1 vydání. Praha: Euromedia Group 2008. 240 s. ISBN 978-80-249-1027-7.
- [3] GABRIEL, Zbyněk, NOVÁK, Tomáš. *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*. 1 vydání. Praha: Grada 2008. 144s. ISBN 978-80-247-1788-3.
- [4] KONEČNÁ, Hana. *Na cestě za dítětem*. 1 vydání. Praha: Akademia 2003. 319 s. ISBN 80-200-1055-6.
- [5] MATĚJČEK, Zdeněk. *Co děti nejvíc potřebují*. 2 vydání. Praha: Portál 1995. 108 s. ISBN 80-7178-058-8.
- [6] MATĚJČEK, Zdeněk. *Prvních 6 let ve vývoji dítěte*. 1 vydání. Praha: Grada 2005. 184 s. ISBN 80-247-0870-1.
- [7] MATĚJČEK, Zdeněk. *Náhradní rodinná péče*. 1 vydání. Praha: Portál 1999. 184 s. ISBN 80-7178-304-8.
- [8] MATĚJČEK, Zdeněk, KOLOUCHOVÁ, Jarmila, BUBLEOVÁ, Věduna, KOVAŘÍK, Jiří, BENEŠOVÁ, Lucie. *Osvojení a pěstounská péče*. 1 vydání. Praha: Portál 2002. 152 s. ISBN 80-7178-637-3.
- [9] MATĚJČEK, Zdeněk, DYTRYCH, Zdeněk. *Nevlastní rodiče a nevlastní děti*. 1 vydání. Praha: Grada 1999. 144 s. ISBN 80-7169-897-0.
- [10] MATĚJČEK, Zdeněk, DYTRYCH, Zdeněk. *Krizové situace v rodině očima dítěte*. 1 vydání. Praha: Grada 2002. 128 s. ISBN 80-247-0332-7.
- [11] MATĚJČEK, Zdeněk. *Dítě a rodina*. 1 vydání. Praha: Státní pedagogické nakladatelství 1992. 225 s. ISBN 80-04-25236-2.
- [12] SCHOOLEROVÁ, Jayne E. *Adopce, vztah založený na slibu*. 1 vydání. Praha: Návrat domů, 2002. 219 s. ISBN 80-7255-066-7.
- [13] ŠKOVIERA, Albín. *Dilemata náhradní výchovy*. 1 vydání. Praha: Portál 2007. 144 s. ISBN 978-80-7367-318-5.

Internet:

- [14] *Adopce.com* [online]. [cit. 2009-03-01] Dostupný z WWW: <<http://www.adopce.com/beta/adopce/adopce.php>>.
- [15] *Fond ohrožených dětí* [online]. [cit. 2009-05-08] Dostupný z WWW: <http://www.fod.cz/stranky/adopce/o_nrp.htm>.
- [16] *Mezinárodní osvojení* [online]. [cit. 2009-03-24] Dostupný z WWW: <<http://www.umpod.cz/adopce/adopce.html>>.
- [17] *Osvojení a pěstounská péče* [online]. [cit. 2009-05-17] Dostupný z WWW: <http://www.rodina.cz/snrp/nrp_pece.htm>.
- [18] *Pěstounská péče* [online]. [cit. 2009-03-20] Dostupný z WWW: <<http://www.rodina.cz/clanek546.htm>>. >.
- [19] *Zákon o rodině* [online]. [cit. 2009-05-13] Dostupný z WWW: <<http://www.kurzy.cz/zakony/94-1963-zakon-o-rodine/cast-2-hlava-4/>>
- [20] *Zákon o sociálně - právní ochraně dětí* [online]. [cit. 2009-05-24] Dostupný z WWW: <http://www.pravnipredpisy.cz/predpisy/ZAKONY/1999/359999/Sb_359999_------_.php>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

EU	Evropská unie
FOD	Fond ohrožených dětí
KÚ	Kojenecký ústav
MPSV	Fond ohrožených dětí
NRP	Náhradní rodinná péče

SEZNAM GRAFŮ

<i>Graf 1 - Zpracování údajů k otázce č. 1. ....</i>	<i>42</i>
<i>Graf 2 - Zpracování údajů k otázce č. 1. ....</i>	<i>43</i>
<i>Graf 3 - Zpracování údajů k otázce č. 2. ....</i>	<i>44</i>
<i>Graf 4 - Zpracování údajů k otázce č. 3. ....</i>	<i>45</i>
<i>Graf 5 - Zpracování údajů k otázce č. 4. ....</i>	<i>46</i>
<i>Graf 6 - Zpracování údajů k otázce č. 6. ....</i>	<i>48</i>
<i>Graf 7 - Zpracování údajů k otázce č. 7. ....</i>	<i>49</i>
<i>Graf 8 - Zpracování údajů k otázce č.8. ....</i>	<i>50</i>
<i>Graf 9 - Zpracování údajů k otázce č. 9. ....</i>	<i>51</i>
<i>Graf 10 - Zpracování údajů k otázce č. 10. ....</i>	<i>52</i>
<i>Graf 11 - Zpracování údajů k otázce č. 12. ....</i>	<i>55</i>
<i>Graf 12 - Zpracování údajů k otázce č. 13. ....</i>	<i>56</i>
<i>Graf 13 - Zpracování údajů k otázce č. 14. ....</i>	<i>57</i>
<i>Graf 14 - Zpracování údajů k otázce č. 15. ....</i>	<i>58</i>
<i>Graf 15 - Zpracování údajů k otázce č. 16. ....</i>	<i>59</i>
<i>Graf 16 - Zpracování údajů k otázce č. 17. ....</i>	<i>60</i>
<i>Graf 17 - Zpracování údajů k otázce č. 18. ....</i>	<i>61</i>
<i>Graf 18 - Zpracování údajů k otázce č. 19. ....</i>	<i>62</i>
<i>Graf 19 - Zpracování údajů k otázce č. 20. ....</i>	<i>63</i>
<i>Graf 20 - Zpracování údajů k otázce č. 21. ....</i>	<i>64</i>
<i>Graf 21 – Zpracování údajů k otázce č. 22. ....</i>	<i>65</i>
<i>Graf 22 - Zpracování údajů k otázce č. 23. ....</i>	<i>66</i>
<i>Graf 23 - Zpracování údajů k otázce č. 24. ....</i>	<i>67</i>
<i>Graf 24 - Zpracování údajů k otázce č. 25. ....</i>	<i>68</i>
<i>Graf 25- Zpracování údajů k otázce č. 26. ....</i>	<i>69</i>
<i>Graf 26 - Zpracování údajů k otázce č. 27. ....</i>	<i>70</i>

SEZNAM TABULEK

<i>Tabulka 1 - Věk matek .....</i>	<i>42</i>
<i>Tabulka 2 – Věk otců .....</i>	<i>43</i>
<i>Tabulka 3 – Pracovní zařazení matek.....</i>	<i>44</i>
<i>Tabulka 4 – Důvody k adopci.....</i>	<i>45</i>
<i>Tabulka 5 – Vnímání období během procesu žádání a čekání na adopci .....</i>	<i>46</i>
<i>Tabulka 6 – Vyjádření rodičů k procesu žádání a čekání na adopci .....</i>	<i>47</i>
<i>Tabulka 7 – Myšlenka na očekávané dítě .....</i>	<i>48</i>
<i>Tabulka 8 – Doba od podání žádosti do převzetí dítěte do péče .....</i>	<i>49</i>
<i>Tabulka 9 – Věk dítěte při převzetí do péče .....</i>	<i>50</i>
<i>Tabulka 10 – Období čekání na dítě.....</i>	<i>51</i>
<i>Tabulka 11 – Stresující faktory během procesu žádání a čekání na adopci .....</i>	<i>52</i>
<i>Tabulka 12 – Jiné stresové faktory během procesu žádání a čekání na adopci .....</i>	<i>53</i>
<i>Tabulka 13 – Chování dítěte při příchodu do nové rodiny.....</i>	<i>54</i>
<i>Tabulka 14 – Aktuální věk adoptovaných a biologických dětí.....</i>	<i>55</i>
<i>Tabulka 15 – Splnění očekávání od adopce.....</i>	<i>56</i>
<i>Tabulka 16 – Naplnění rodičovství prostřednictvím adopce .....</i>	<i>57</i>
<i>Tabulka 17 – Spokojenost rodičů s adopcí .....</i>	<i>58</i>
<i>Tabulka 18 – Věk rodičů při první adopci .....</i>	<i>59</i>
<i>Tabulka 19 – Věk rodičů při druhé adopci .....</i>	<i>60</i>
<i>Tabulka 20 – Chování adoptovaného dítěte .....</i>	<i>61</i>
<i>Tabulka 21 – Čas, který rodiče denně věnují svým dětem .....</i>	<i>62</i>
<i>Tabulka 22 – Čas strávený s rodinou .....</i>	<i>63</i>
<i>Tabulka 23 – Společné výlety.....</i>	<i>64</i>
<i>Tabulka 24 – Čas věnovaný dětem .....</i>	<i>65</i>
<i>Tabulka 25 – Biologická a nebiologická rodina .....</i>	<i>66</i>
<i>Tabulka 26 – Užívání trestů při výchovných problémech.....</i>	<i>67</i>
<i>Tabulka 27 – Účast dětí na provozu domácnosti .....</i>	<i>68</i>
<i>Tabulka 28 – Motivace dětí k účasti na provozu domácnosti.....</i>	<i>69</i>
<i>Tabulka 29 – Hodnocení dětí za účast na provozu domácnosti.....</i>	<i>70</i>
<i>Tabulka 30 – Kontingenční tabulka.....</i>	<i>73</i>

SEZNAM PŘÍLOH

P I: Dotazník pro adoptivní rodiče

P II: Dotazník pro biologické rodiče

P III: Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů

P IV: Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně - právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK PRO ADOPTIVNÍ RODIČE

Milí rodiče,

jmenuji se Barbara Holáňová a jsem studentka 3. ročníku oboru Porodní asistence na Fakultě Humanitních studií Univerzity T. Bati ve Zlíně. Součástí ukončení studia je vypracování bakalářské práce, ve které se zabývám problematikou adopce. A proto jsem vytvořila tento dotazník, který je součástí výzkumu mé práce. Prosím Vás, rodiče adoptovaných dětí, zda byste věnovali pár minut vyplnění mého dotazníku. Dotazník je zcela anonymní a získané informace budou použity pouze pro výzkumnou část. Děkuji.

1. Kolik je Vám a Vašemu partnerovi let?

Žena:

- a) 25 - 30
- b) 31 - 35
- c) 36 - 40
- d) 41 - 45
- e) 46 - 50
- f) 51 - 55
- g) 56 - 60

Muž:

- a) 25 - 30
- b) 31 - 35
- c) 36 - 40
- d) 41 - 45
- e) 46 - 50
- f) 51 - 55
- g) 56 - 60

2. Vaše pracovní zařazení:

- a) na mateřské dovolené, v domácnosti
- b) zaměstnaná
- c) nezaměstnaná

3. Co vás vedlo k rozhodnutí, že jste si adoptovali dítě?

- a) Nemohli jsme mít své vlastní děti.
- b) Nezdařené IVF.
- c) Ze zdravotních důvodů.
- d) Chtěli jsme poskytnout opuštěnému dítěti domov, rodinu a lásku.

4. Jak jste vnímala období, kdy probíhal proces žádání a čekání na adopci?

- a) Jako běžné jiné dny.
- b) Nebylo to lehké období.
- c) Náročné především na psychiku.

5. Jak byste popsala vlastními slovy období, kdy probíhal proces žádání a čekání na adopci? (vyřizování kolem adopce, vaše dojmy,...)

6. Pomohla Vám toto období překonat myšlenka na Vaše očekávané dítě?

- a) ano, myslela jsem hlavně na dítě
- b) ne

7. Za jakou dobu od podání žádosti jste si přivezli Vaše dítě domů?

- a) trvalo to méně než půl roku
- b) jeden rok
- c) dva roky
- d) tři roky
- e) čtyři roky
- f) pět let
- g) šest let a více

8. Jak staré bylo Vaše dítě, když jste si ho přivezli domů?

- a) 0 - 6 měsíců
- b) 6 měsíců - 1rok
- c) 1 rok - 1,5 let
- d) 1,5 let - 2 roky
- e) 2 - 3 roky
- f) 3 - 4 roky
- g) 4 - 5 let
- h) 5 - 10 let

9. Zdálo se vám období čekání na dítě dlouhé?

- a) Ne, uběhlo to rychle.
- b) Ano, bylo to dlouhé.
- c) Bylo to nekonečně dlouhé čekání.

10. Co bylo pro vás nejvíce stresující během procesu žádání a čekání na adopci?

- a) psychologické testy a rozhory s psychologem
- b) sociální šetření
- c) období čekání na dítě
- d) jiná odpověď:

11. Všimli jste si nějakých zvláštností v chování Vašeho dítěte, když jste si ho přivezli domů? (strach z něčeho,...)

12. Jak staré je Vaše dítě teď?

- a) novorozenec
- b) do 1 roku
- c) do 3 let
- d) od 3 do 6 let
- e) od 6 do 9 let
- f) od 9 do 12 let
- g) od 12 do 18 let
- h) 18 let a více

13. Splnila vám adoptice to, co jste od ní očekávali?

- a) Ano splnila.
- b) Ne zcela.
- c) Nesplnila.

14. Naplnilo se Vaše rodičovství prostřednictvím adoptice?

- a) Ano určitě.

- b) Ne zcela.
- c) Nenaplnilo.

15. Jste spokojeni s tím, že jste se rozhodli pro adopci?

- a) Ano, nic bychom neměnili.
- b) Nejsme zcela spokojeni.
- c) Nejsme spokojeni.

16. Kolik bylo Vám a Vašemu partnerovi let, když jste si adoptovali své první dítě?

Žena:

- a) 25 - 30
- b) 31 - 35
- c) 36 - 40
- d) 41 - 45
- e) 46 - 50
- f) 51 - 55

Muž:

- a) 25 - 30
- b) 31 - 35
- c) 36 - 40
- d) 41 - 45
- e) 46 - 50
- f) 51 - 55

17. Kolik bylo Vám a Vašemu partnerovi let, když jste si adoptovali druhé dítě?

Žena:

- a) 25 - 30
- b) 31 - 35
- c) 36 - 40
- d) 41 - 45
- e) 46 - 50
- f) 51 - 55

Muž:

- a) 25 - 30
- b) 31 - 35
- c) 36 - 40
- d) 41 - 45
- e) 46 - 50
- f) 51 - 55

18. Jak vnímáte chování Vašeho adoptovaného dítěte?

- a) jako bezproblémové
- b) hyperaktivní
- c) introvertní
- d) nedůvěřivé
- e) spokojené
- f) problémové

19. Kolik hodin denně věnujete svému dítěti /dětem?

- a) Celý den.
- b) Asi 3 hodiny denně.
- c) Více než 3 hodiny denně.
- d) Méně než 3 hodiny denně.

20. Jak moc času spolu trávíte jako celá rodina?

- a) Setkáváme se každý den- při večeři, nebo v obývacím pokoji a probereme, co se událo...
- b) Přes týden se setkáváme poměrně málo, více času spolu trávíme o víkendů.
- c) Máme každý svůj program...

21. Jezdíte společně na výlety?

- a) Ano jezdíme skoro pravidelně.
- b) Občas ano.
- c) Moc na výlety nejezdíme.

22. Myslíte si, že věnujete svým dětem dostatek času?

- a) Ano.
- b) Ne tolik, kolik bychom chtěli.

23. Myslíte si, že spolu jako rodina trávíte více času, než rodiny s biologickými dětmi?

- a) Ano.
- b) Myslím, že ne.

24. Jaké druhy trestu užíváte, v případě výchovných problémů, na Vaše dítě/děti?

- a) Dítěti vždy vysvětlím, proč by se tak nemělo chovat/proč by to nemělo dělat.
- b) Dítěti vyhubuju a pak udělám přednášku o slušném chování dívky/chlapce.
- c) Když je třeba dostane na zadek.

25. Účastní se Vaše dítě/děti na provozu domácnosti?

- a) Ano, snaží se mi pomoci.
- b) Občas, na moji výzvu.
- c) Takovou povinnost mé děti nemají.

26. Snažíte se je motivovat k účasti na provozu domácnosti?

- a) Ano, například hrou.
- b) Ne, je to jejich povinnost.

27. Pokud ano, jak hodnotíte jejich účast?

- a) Pochvalou.
- b) Penězi.
- c) Je to samozřejmost.

Děkuji za Váš čas.

Barbara Holáňová

PŘÍLOHA P II: DOTAZNÍK PRO BIOLOGICKÉ RODIČE

Milí rodiče,

Jmenuji se Barbara Holáňová a jsem studentka 3. ročníku oboru Porodní asistence na Fakultě Humanitních studií Univerzity T. Bati ve Zlíně. Součástí ukončení studia je vypracování bakalářské práce, ve které se zabývám problematikou adopce a zjišťuji, zdali existují rozdíly mezi rodinami s dětmi biologickými a adoptovanými. Dotazníkové šetření je zcela anonymní a získané informace budou použity pouze pro výzkumnou část mé práce. Prosím Vás, zda byste věnovali jednu minutu na vyplnění mého dotazníku. Děkuji.

1. Kolik je Vám a Vašemu partnerovi let?

Žena:

- a) 25 - 30
- b) 31 - 35
- c) 36 - 40
- d) 41 - 45
- e) 46 - 50
- f) 51 - 55
- g) 56 - 60

Muž:

- a) 25 - 30
- b) 31 - 35
- c) 36 - 40
- d) 41 - 45
- e) 46 - 50
- f) 51 - 55
- g) 56 - 60

2. Jak staré je vaše dítě/děti?

- a) novorozenec
- b) do 1 roku
- c) do 3 let
- d) od 3 do 6 let
- e) od 6 do 9 let
- f) od 9 do 12 let
- g) od 12 do 18 let
- h) 18 let a více

3. Vaše pracovní zařazení:

- a) na mateřské dovolené, v domácnosti
- b) zaměstnaná
- c) nezaměstnaná

4. Kolik hodin denně věnujete svému dítěti/dětem?

- a) Celý den.
- b) Věnuji mu asi 3 hodiny denně.
- c) Více než 3 hodiny denně.
- d) Méně než 3 hodiny denně.

5. Jak moc času spolu trávíte jako celá rodina?

- a) Setkáváme se každý den-při večeři, nebo v obývacím pokoji a probereme, co se událo...
- b) Přes týden se setkáváme poměrně málo, více času spolu trávíme o víkendu.
- c) Máme každý svůj program...

6. Jezdíte společně na výlety?

- a) Ano jezdíme skoro pravidelně.
- b) Občas ano.
- c) Moc na výlety nejezdíme.

7. Myslíte si, že věnujete svým dětem dostatek času?

- a) Ano.
- b) Ne tolik, kolik bychom chtěli.

8. Jaké druhy trestu užíváte, v případě výchovných problémů, na Vaše dítě/děti?

- a) Dítěti vždy vysvětlím, proč by se tak nemělo chovat/proč by to nemělo dělat.
- b) Dítěti vyhubuju a pak udělám přednášku o slušném chování dívky/chlapce.
- c) Když je třeba dostane na zadek.

9. Účastní se Vaše dítě/děti na provozu domácnosti?

- a) Ano, snaží se mi pomoci.
- b) Občas, na moji výzvu.
- c) Takovou povinnost mé děti nemají.

10. Snažíte se je motivovat k účasti na provozu domácnosti?

- a) Ano, například hrou.
- b) Ne, je to jejich povinnost.

11. Pokud ano, jak hodnotíte jejich účast?

- a) Pochvalou.
- b) Penězi.
- c) Je to samozřejmost.

Děkuji za Váš čas.

Barbara Holáňová

PŘÍLOHA P III: ZÁKON Č.94/1963 SB., O RODINĚ, VE ZNĚNÍ POZDĚJŠÍCH PŘEDPISŮ

(vybrané paragrafy)

Osvojení

§ 63

(1) Osvojením vzniká mezi osvojitelem a osvojencem takový poměr, jaký je mezi rodiči a dětmi, a mezi osvojencem a příbuznými osvojitele poměr příbuzenský. Osvojitelé mají rodičovskou zodpovědnost při výchově dětí (§ 31 až 37b).

(2) O osvojení rozhoduje soud na návrh osvojitele. K návrhu na osvojení dítěte do ciziny je osvojitel povinen připojit pravomocné rozhodnutí o souhlasu s osvojením vydaném Úřadem pro mezinárodněprávní ochranu dětí (§ 67 odst. 3).7c)

(3) Do knihy narození matriky se na základě pravomocného rozhodnutí soudu o osvojení zapíše osvojitel, popřípadě osvojitelé.

§ 64

(1) Osvojiteli se mohou stát pouze fyzické osoby, které zaručují způsobem svého života, že osvojení bude ku prospěchu dítěte i společnosti.

(2) Osvojitelem nemůže být ten, kdo nemá způsobilost k právním úkonům.

§ 65

(1) Mezi osvojitelem a osvojencem musí být přiměřený věkový rozdíl.

(2) Osvojit lze nezletilého, a to jen je-li mu osvojení ku prospěchu.

§ 66

(1) Jako společné dítě mohou někoho osvojit jen manželé.

(2) Je-li osvojitel manželem, může osvojit jen se souhlasem druhého manžela; tohoto souhlasu není třeba, jestliže druhý manžel pozbyl způsobilost k právním úkonům nebo je-li opatření tohoto souhlasu spojeno s překážkou těžko překonatelnou.

§ 67

(1) K osvojení je třeba souhlas zákonného zástupce osvojovaného dítěte. Je-li toto dítě schopno posoudit dosah osvojení, je třeba také jeho souhlasu, ledaže by tím byl zmařen účel osvojení.

(2) K osvojení je třeba souhlasu rodiče, i když je nezletilý.

(3) K osvojení dítěte do ciziny je třeba souhlas Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí.

§ 68

(1) Pokud jsou zákonnými zástupci osvojovaného dítěte jeho rodiče, není třeba jejich souhlasu, jestliže

a) po dobu nejméně šesti měsíců soustavně neprojevovali opravdový zájem o dítě, zejména tím, že dítě pravidelně nenavštěvovali, neplnili pravidelně a dobrovolně vyživovací povinnost k dítěti a neprojevují snahu upravit si v mezích svých možností své rodinné a sociální poměry tak, aby se mohli osobně ujmout péče o dítě, nebo

b) po dobu nejméně dvou měsíců po narození dítěte neprojevili o dítě žádný zájem, ačkoliv jim v projevení zájmu nebránila závažná překážka.

(2) Ustanovení odstavce 1 platí obdobně i v případě, že rodič je nezletilý.

(3) O splnění podmínek uvedených v odstavci 1 rozhoduje ke dni podání návrhu orgánem sociálně-právní ochrany dětí jako opatrovníkem dítěte, popřípadě rodičem dítěte soud.

§ 68a

Souhlasu rodičů, kteří jsou zákonnými zástupci osvojovaného dítěte, není dále třeba, jestliže rodiče dají souhlas k osvojení předem bez vztahu k určitým osvojitelům. Souhlas předem musí být dán osobně přítomným rodičem písemně před soudem nebo před příslušným orgánem sociálně-právní ochrany dětí. Souhlas může být dán rodičem nejdříve šest týdnů po narození dítěte. Odvolat souhlas lze toliko do doby, než je dítě umístěno na základě rozhodnutí do péče budoucích osvojitelů.

§ 68b

V případech uvedených v § 68 odst. 1 a § 68a je třeba k osvojení souhlasu opatrovníka, který byl osvojovanému dítěti ustanoven v řízení o osvojení.

§ 69

(1) Před rozhodnutím soudu o osvojení musí být dítě nejméně po dobu tří měsíců v péči budoucího osvojitele, a to na jeho náklad.

(2) O svěřeni dítěte, které je v ústavu nebo v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc z rozhodnutí soudu nebo z vůle rodičů, do péče budoucích

osvojitelů rozhodne orgán sociálně-právní ochrany dětí; ustanovení § 67 až 68b platí obdobně.

(3) Rozhodne-li se pěstoun osvojit dítě svěřené mu do pěstounské péče, nevyžaduje se, aby před rozhodnutím soudu o osvojení bylo dítě nejméně po dobu tří měsíců v péči pěstouna na jeho náklad, pokud pěstounská péče trvala alespoň po tuto dobu.

(4) Ustanovení odstavce 3 platí obdobně v případech, kdy se rozhodne osvojit dítě svěřené mu do výchovy jiná fyzická osoba než rodič podle § 45, a v případech, kdy se rozhodne osvojit dítě poručník, který o ně osobně pečuje.

§ 69a

Před rozhodnutím poučí soud osvojitele o účelu, obsahu i důsledcích osvojení.

§ 70

Soud je povinen zjistit na základě lékařského vyšetření a dalších potřebných vyšetření zdravotní stav osvojitelů, jejich osobnostní dispozice a motivaci k osvojení a posoudit, zda se nepříčí účelům osvojení, a s výsledky svého šetření seznámit osvojitele i zákonného zástupce osvojence. Je povinen zjistit zdravotní stav osvojence a s výsledky svého zjištění seznámit osvojitele i zákonného zástupce osvojence. Soud je povinen vyžádat si vyjádření orgánu sociálně-právní ochrany dětí.

§ 70a

Dítě nemůže být osvojeno, dokud rozhodnutí soudu v řízení o určení otcovství zahájeném na návrh muže, který o sobě tvrdí, že je otcem osvojovaného dítěte, nenabude právní moci.

§ 71

Osvojenec bude mít příjmení osvojitele. Společný osvojenec manželů bude mít příjmení určené pro ostatní jejich děti; to platí i v případě, že osvojitelem je manžel matky osvojence.

§ 72

(1) Osvojením zanikají vzájemná práva a povinnosti mezi osvojencem a původní rodinou. Zanikají také práva a povinnosti opatrovníka, popřípadě poručníka, který byl ustanoven, aby za rodiče tato práva a povinnosti vykonával.

(2) Je-li osvojitel manželem jednoho z rodičů osvojenec, nedotýká se osvojení vztahů mezi osvojenecem a tímto rodičem i jeho příbuznými.

§ 73

(1) Osvojení, vyjma osvojení nezrušitelného, může soud zrušit jen z důležitých důvodů na návrh osvojenec nebo osvojitele.

(2) Zrušením osvojení vznikají znovu vzájemná práva a povinnosti mezi osvojenecem a původní rodinou. Osvojenec bude mít opět své dřívější příjmení.

Osvojení nezrušitelné

§ 74

(1) Osvojení může být provedeno také tak, že je nelze zrušit.

(2) Takto mohou osvojit dítě pouze manželé, nebo jeden z manželů, který žije s některým z rodičů dítěte v manželství, anebo pozůstalý manžel po rodiči nebo osvojiteli dítěte. Výjimečně může takto osvojit i osamělá osoba, jestliže jsou jinak předpoklady, že toto osvojení bude plnit svoje společenské poslání. V takovém případě soud též rozhodne, aby byl z matriky vypuštěn zápis o druhém rodiči dítěte.

§ 75

Osvojit lze jen nezletilého staršího jednoho roku.

§ 76

Osvojenec může být opětovně osvojen jen v případě, že je osvojován manželem osvojitele nebo osvojitel zemřel anebo dřívější osvojení bylo zrušeno.

§ 77

Rozhodnutí o tom, že osvojení je nezrušitelné, může soud učinit také dodatečně, dokud osvojenec nedosáhl zletilosti, a to i v případech osvojení provedeného podle dřívějších předpisů. Nebyl-li v řízení o osvojení osvojenec slyšen, není k tomuto rozhodnutí zapotřebí jeho souhlasu.

PŘÍLOHA P IV: ZÁKON Č. 359/1999 SB., O SOCIÁLNĚ - PRÁVNÍ OCHRANĚ DĚTÍ VE ZNĚNÍ POZDĚJŠÍCH PŘEDPISŮ

(Vybrané paragrafy)

Sociálně – právní ochrana dětí

§1

(1) Sociálně-právní ochranou dětí (dále jen "sociálně-právní ochrana") se rozumí zejména

- a) ochrana práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu,
- b) ochrana oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění,
- c) působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny.

(2) Nedotčeny zůstávají zvláštní právní předpisy, které upravují též ochranu práv a oprávněných zájmů dítěte.

Zprostředkování osvojení a pěstounské péče orgány sociálně-právní ochrany

§ 20

(1) Osvojení nebo pěstounská péče v České republice a osvojení dětí z ciziny do České republiky se zprostředkuje jen na žádost fyzické osoby, která má zájem osvojit dítě nebo přijmout dítě do pěstounské péče (dále jen "žadatel"). Žádost občana České republiky, který má na jejím území trvalý pobyt, a cizince, který má na území České republiky povolen trvalý pobyt nebo který je podle zvláštního právního předpisu upravujícího pobyt cizinců na území České republiky hlášen k pobytu na území České republiky po dobu nejméně 365 dnů, se podává u obecního úřadu obce s rozšířenou působností.

(2) Zprostředkování

- a) osvojení a svěření dítěte do pěstounské péče v České republice zajišťují krajské úřady a ministerstvo,
- b) osvojení dětí z České republiky do ciziny nebo dětí z ciziny do České republiky zajišťuje Úřad.

(3) Zprostředkování

- a) osvojení se neprovádí v případě,

1. že rodiče dali souhlas k osvojení dítěte předem ve vztahu k určitým osvojitelům, nebo
  2. podal-li návrh na osvojení manžel rodiče dítěte nebo pozůstalý manžel po rodiči nebo osvojiteli dítěte;
- b) pěstounské péče se neprovádí, podala-li návrh na svěřeni dítěte do pěstounské péče fyzická osoba dítěti příbuzná nebo fyzická osoba blízká dítěti nebo jeho rodině.

**Postup obecního úřadu obce s rozšířenou působností při zprostředkování
osvojení a pěstounské péče**

§ 21

- (1) Obecní úřad obce s rozšířenou působností vyhledává děti uvedené v § 19a odst. 1 a fyzické osoby vhodné stát se osvojiteli nebo pěstouny; vhodné děti a osoby může vyhledávat a doporučit obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností také obec a pověřené osoby.
- (2) V žádosti o zařazení do evidence žadatelů o zprostředkování osvojení nebo pěstounské péče podané obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností žadatel uvede údaje a připojí doklady uvedené v odstavci 5 písm. a) potřebné pro vedení spisové dokumentace.
- (3) Po obdržení žádosti obecní úřad obce s rozšířenou působností žádost na základě údajů v ní uvedených a připojených dokladů posoudí a žádost zamítne, pokud
  - a) nejsou splněny podmínky uvedené v § 20 odst. 1 a 3, nebo
  - b) zjistí, že osoba, která žádá o zprostředkování osvojení nebo pěstounské péče dítěte s obvyklým bydlištěm v České republice, splňuje podmínku pobytu na území České republiky podle § 20 odst. 1, avšak její obvyklé bydliště se nachází mimo území České republiky; zároveň jí sdělí, že žádost musí podat příslušnému orgánu státu, ve kterém má obvyklé bydliště.
- (4) Obecní úřad obce s rozšířenou působností vede spisovou dokumentaci o dítěti uvedeném v § 19a odst. 1; spisová dokumentace obsahuje
  - a) osobní údaje,

b) doklad o státním občanství, o povolení k trvalému pobytu na území České republiky nebo o hlášení k pobytu na území České republiky po dobu nejméně 90 dnů podle zvláštního právního předpisu upravujícího pobyt cizinců na území České republiky nebo doklad o oprávnění trvale pobývat na území České republiky podle zvláštního právního předpisu anebo doklad o podání žádosti na zahájení řízení o udělení mezinárodní ochrany,

c) údaje o sociálních poměrech dítěte, jeho rodičů, sourozenců, popřípadě prarodičů,

d) doklad, že dítě splňuje podmínky pro osvojení podle zvláštního právního předpisu,

e) rozhodnutí příslušných orgánů o výchově dítěte, bylo-li vydáno,

f) zprávu o zdravotním stavu a vývoji dítěte.

(5) Obecní úřad obce s rozšířenou působností vede spisovou dokumentaci o žadateli; spisová dokumentace obsahuje

a) žádost, v níž jsou obsaženy žadatelovy osobní údaje, jimiž jsou jméno, popřípadě jména, příjmení, datum narození a místo trvalého pobytu;

b) doklad o státním občanství nebo o povolení k trvalému pobytu na území České republiky nebo o hlášení k pobytu na území České republiky po dobu nejméně 365 dnů podle zvláštního právního předpisu upravujícího pobyt cizinců na území České republiky;

c) opis z evidence Rejstříku trestů vyžádaný obecním úřadem obce s rozšířenou působností; žádost o vydání opisu z evidence Rejstříku trestů a opis z evidence Rejstříku trestů se předávají v elektronické podobě, a to způsobem umožňujícím dálkový přístup;

d) zprávu o zdravotním stavu předloženou žadatelem;

e) údaje o ekonomických a sociálních poměrech;

f) písemné vyjádření žadatele, zda

1. souhlasí s tím, aby po uplynutí lhůty uvedené v § 23 odst. 3 byl zařazen také do evidence Úřadu pro zprostředkování osvojení dětí z ciziny,

2. žádá výlučně o osvojení dítěte z ciziny;

g) písemný souhlas s tím, že orgán sociálně-právní ochrany zprostředkující osvojení nebo pěstounskou péči je oprávněn

1. zjišťovat další údaje potřebné pro zprostředkování, zejména o tom, zda způsobem života bude žadatel zajišťovat pro dítě vhodné výchovné prostředí,
  2. kdykoliv zjistit, zda nedošlo ke změně rozhodných skutečností uvedených ve spisové dokumentaci;
- h) písemný souhlas s účastí na přípravě fyzických osob k přijetí dítěte do rodiny;
- i) stanovisko obecního úřadu obce s rozšířenou působností k žádosti o zprostředkování osvojení nebo pěstounské péče;
- j) stanovisko zřizovatele zařízení pro výkon pěstounské péče (§ 44), vyžadované obecním úřadem obce s rozšířenou působností, podává-li žádost o zařazení do evidence žadatelů o zprostředkování pěstounské péče fyzická osoba, která vykonává pěstounskou péči v zařízení pro výkon pěstounské péče.
- (6) Obecní úřad obce s rozšířenou působností postupuje kopii spisové dokumentace o dítěti uvedeném v § 19a odst. 1 a spisové dokumentace o žadateli neprodleně krajskému úřadu.
- (7) Obecní úřad obce s rozšířenou působností rozhodne o zastavení řízení o zařazení do evidence žadatelů o zprostředkování osvojení nebo pěstounské péče, jestliže osoba, která o zprostředkování žádala,
- a) vezme svou žádost zpět před postoupením spisové dokumentace krajskému úřadu, nebo
  - b) ani na výzvu obecního úřadu obce s rozšířenou působností nesdělí údaje a nedoloží doklady potřebné pro vedení spisové dokumentace.

Vedení evidence pro zprostředkování osvojení a pěstounské péče krajským úřadem

§ 22

- (1) Krajský úřad vede pro účely zprostředkování osvojení nebo pěstounské péče evidenci dětí uvedených v § 19a odst. 1 (dále jen "evidence dětí") a evidenci žadatelů vhodných stát se osvojiteli nebo pěstouny (dále jen "evidence žadatelů").
- (2) Evidence dětí obsahuje
- a) kopii spisové dokumentace podle § 21 odst. 4;
  - b) odborné posouzení podle § 27, je-li ho třeba s ohledem na:
    1. věk dítěte,

2. stanovisko odborného lékaře, nebo

3. jiné vážné skutečnosti;

c) vyjádření dítěte zajištěné krajským úřadem (§ 8 odst. 2);

d) další doklady potřebné pro zprostředkování osvojení nebo pěstounské péče.

(3) Evidence žadatelů obsahuje

a) kopii spisové dokumentace podle § 21 odst. 5,

b) odborné posouzení podle § 27,

c) další doklady potřebné pro zprostředkování osvojení nebo pěstounské péče.

(4) Pokud žadatel chce osvojit výlučně dítě z ciziny [§ 21 odst. 5 písm. f) bod 2], krajský úřad provede odborné posouzení podle § 27 a neprodleně zašle kopii údajů obsažených v evidenci žadatelů Úřadu k zařazení do evidence pro zprostředkování osvojení z ciziny.

(5) Krajský úřad řízení o zařazení žadatele do evidence žadatelů o zprostředkování osvojení nebo pěstounské péče

a) přeruší na základě žádosti žadatele, a to na nezbytně nutnou dobu, odpovídající důvodům, které žadatel v žádosti o přerušeni uvedl,

b) přeruší, je-li proti žadateli nebo proti jeho manželovi, druhovi, dítěti nebo jiné osobě tvořící s žadatelem společnou domácnost vedeno trestní řízení pro trestný čin směřující proti životu, zdraví, lidské důstojnosti, mravnímu vývoji nebo jmění dítěte, nebo pro jiný trestný čin, jehož spáchání může mít vliv na způsobilost žadatele k řádné výchově dítěte, a to až do vydání konečného rozhodnutí v tomto trestním řízení,

c) může přerušit, zjistí-li na straně žadatele důvody bránící jeho odbornému posouzení podle § 27, a to na nezbytně nutnou dobu.

(6) Krajský úřad rozhoduje o zařazení žadatele do evidence žadatelů neprodleně po odborném posouzení žadatele podle § 27. V rozhodnutí o zařazení žadatele do evidence žadatelů krajský úřad stanoví žadateli povinnost hlásit krajskému úřadu všechny změny rozhodné pro zprostředkování osvojení nebo pěstounské péče do 15 dnů ode dne jejich vzniku.

(7) Krajský úřad oznámí, zda byl žadatel zařazen do evidence žadatelů,

a) obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností,

b) zřizovateli zařízení pro výkon pěstounské péče, jde-li o žadatele uvedeného v § 21 odst. 5 písm. j) s výjimkou případu, kdy zřizovatelem je obec, v níž působí obecní úřad obce s rozšířenou působností, kde tento žadatel žádal o zprostředkování pěstounské péče, a to do 15 dnů ode dne nabytí právní moci rozhodnutí o zařazení do evidence žadatelů.

(8) Jestliže krajský úřad nezprostředkuje osvojení nebo pěstounskou péči

a) do 3 kalendářních měsíců od zařazení dítěte do evidence dětí, nebo

b) do 3 let ode dne nabytí právní moci rozhodnutí o zařazení žadatele do evidence žadatelů, zašle kopii údajů z těchto evidencí do 15 dnů od skončení uvedené lhůty ministerstvu pro zařazení do evidence pro zprostředkování osvojení nebo pěstounské péče ministerstvem.

Zprostředkování osvojení nebo pěstounské péče krajským úřadem

§ 24

(1) Pro účely zprostředkování osvojení nebo pěstounské péče vyhledává krajský úřad pro děti vedené v evidenci tohoto krajského úřadu žadatele z evidence žadatelů vedené tímto krajským úřadem a z evidence žadatelů vedené ministerstvem. Krajský úřad při zprostředkování osvojení nebo pěstounské péče přihlíží k doporučení poradního sboru uvedeného v § 38a .

(2) Zjistí-li krajský úřad, že v evidenci žadatelů, kterou vede, nebo v evidenci žadatelů, kterou vede ministerstvo, je zařazen žadatel vhodný stát se osvojitelem nebo pěstounem dítěte, které je v evidenci dětí vedené tímto krajským úřadem, oznámí písemně tuto skutečnost neprodleně

a) žadateli,

b) zřizovateli zařízení pro výkon pěstounské péče, jde-li o žadatele uvedeného v § 21 odst. 5 písm. j) ,

c) ministerstvu, jde-li o žadatele vedeného v evidenci žadatelů ministerstva,

d) Úřadu, jde-li o žadatele, který je i v evidenci vedené Úřadem,

e) obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností.

(3) Na základě písemného oznámení krajského úřadu podle odstavce 2 písm. a) má žadatel právo seznámit se s dítětem a ten, u něhož se dítě nachází, je povinen toto seznámení umožnit. Žadatel má možnost seznámit se s dítětem a podat žádost o

svěření dítěte do péče budoucích osvojitelů nebo do péče budoucích pěstounů nejpozději do 30 dnů ode dne, kdy mu bylo doručeno písemné oznámení krajského úřadu podle odstavce 2,

(4) Krajský úřad může dávat ministerstvu podněty ke zprostředkování osvojení nebo pěstounské péče i v případech, kdy jde o děti, které jsou v evidenci dětí vedené ministerstvem. Ministerstvo je povinno se těmito podněty zabývat. Věty první a druhá platí obdobně, jde-li o dítě v evidenci dětí vedené Úřadem.

Odborné posuzování pro účely zprostředkování osvojení a pěstounské péče

§ 27

(1) Odborné posouzení pro zprostředkování osvojení a pěstounské péče zahrnuje

- a) posouzení dítěte a žadatele podle odstavce 2,
- b) zhodnocení přípravy k přijetí dítěte do rodiny, včetně speciální přípravy k přijetí dítěte pěstounem na přechodnou dobu (§ 11 odst. 2),
- c) vyjádření dětí žadatele k přijetí osvojovaného dítěte nebo dítěte svěřovaného do pěstounské péče do rodiny, jsou-li takového vyjádření schopny s ohledem na jejich věk a rozumovou vyspělost,
- d) posouzení schopnosti dětí žijících v domácnosti žadatele přijmout dítě do rodiny,
- e) zjištění bezúhonnosti žadatele, jeho manžela, druha, dítěte a jiné osoby tvořící s žadatelem společnou domácnost; za bezúhonného se pro tyto účely nepovažuje ten, kdo byl pravomocně odsouzen pro trestný čin, který směřoval proti životu, zdraví, lidské důstojnosti, mravnímu vývoji nebo jmění dítěte, nebo pro jiný trestný čin, jehož spáchání může mít vliv na způsobilost žadatele k řádné výchově dítěte,
- f) u žadatelů o zařazení do evidence osob vhodných pro výkon pěstounské péče na přechodnou dobu posouzení schopnosti pečovat o děti vyžadující speciální péči a schopnost spolupráce s rodiči těchto dětí.

(2) Pro účely zprostředkování osvojení a pěstounské péče se

a) u dětí

1. posuzuje úroveň tělesného a duševního vývoje dítěte, včetně jeho specifických potřeb a nároků,
2. posuzuje vhodnost náhradní rodinné péče a jejích forem;

b) u žadatelů posuzuje charakteristika osobnosti, psychický stav, zdravotní stav, jenž zahrnuje posouzení, zda zdravotní stav žadatele z hlediska duševního, tělesného a smyslového nebrání dlouhodobé péči o dítě, předpoklad vychovávat dítě, motivace, která vedla k žádosti o osvojení dítěte nebo k jeho svěřeni do pěstounské péče, stabilita manželského vztahu a prostředí v rodině, popřípadě další skutečnosti rozhodné pro osvojení dítěte nebo jeho svěřeni do pěstounské péče.

Posouzení ministerstvo provede do 30 dnů ode dne zjištění všech potřebných skutečností.

(3) Odborné posuzování provádí

a) krajský úřad, jde-li o děti nebo žadatele, které zařazuje do evidence dětí nebo žadatelů krajský úřad, a to před zařazením do takové evidence, nebo kteří jsou v evidenci dětí nebo v evidenci žadatelů vedené krajským úřadem,

b) ministerstvo, jde-li o děti nebo žadatele, kteří jsou v evidenci dětí nebo v evidenci žadatelů vedené ministerstvem.

Sociálně právní ochrana ve vztahu k cizině

§ 35

(1) Úřad zajišťuje sociálně-právní ochranu ve vztahu k cizině, jde-li o

a) děti uvedené v § 2 odst. 2,

b) děti, které jsou občany České republiky a nemají na jejím území trvalý pobyt,

c) děti, které nejsou občany České republiky a nemají na jejím území povolen trvalý pobyt nebo nejsou hlášeny k pobytu na území České republiky po dobu nejméně 90 dnů podle zvláštního právního předpisu upravujícího pobyt cizinců na území České republiky ani se na jejím území nezdržují, jestliže jejich rodiče nebo jiné fyzické osoby mající vůči těmto dětem vyživovací povinnost se zdržují v České republice.

(2) Při zajišťování sociálně-právní ochrany ve vztahu k cizině Úřad

a) vykonává funkci přijímacího a odesílajícího orgánu a funkci ústředního orgánu při provádění mezinárodních smluv a pro účely prohlášení o vzájemnosti podle zvláštního právního předpisu a plní další povinnosti vyplývající pro Českou republiku z mezinárodních smluv týkajících se sociálně-právní ochrany dítěte,

b) vykonává funkci opatrovníka dítěte,

- c) vyžaduje od příslušných orgánů a dalších právnických a fyzických osob na žádost rodičů žijících v České republice nebo orgánů sociálně-právní ochrany zprávy o poměrech dětí, které jsou občany České republiky a nemají na jejím území trvalý pobyt,
  - d) zprostředkuje zaslání osobních dokladů a jiných listin do ciziny a opatřuje doklady a jiné listiny z ciziny,
  - e) spolupracuje se státními orgány nebo jinými organizacemi cizího státu obdobnými Úřadu, pokud jsou řádně pověřeny ve svém státě k činnostem sociálně-právní ochrany, a je-li to účelné, také s dalšími orgány, zařízeními a právnickými osobami,
  - f) pomáhá pátrat po rodičích dítěte, pokud rodiče nebo jeden z nich žijí v cizině, zjišťovat majetkové a výdělkové poměry pro stanovení výživného, zprostředkovává podávání návrhů směřujících k zabezpečení plnění vyživovací povinnosti, a to zejména návrhů na úpravu vyživovací povinnosti, výchovy a určení otcovství,
  - g) pro účely osvojení v cizině a pro účely osvojení dítěte z ciziny zjišťuje, v jakém sociálním prostředí a v jakých rodinných poměrech dítě žije,
  - h) plní úkoly vyplývající ze zprostředkování osvojení a jedná s příslušnými orgány, fyzickými a právnickými osobami, vyžaduje-li to plnění úkolů vyplývajících pro Úřad z tohoto zákona,
  - i) dává souhlas k osvojení dítěte do ciziny,
  - j) pomáhá pátrat po rodinných příslušnících dítěte, které podalo žádost o udělení mezinárodní ochrany, kterému byl udělen azyl nebo doplňková ochrana podle zvláštního právního předpisu a na území České republiky se nachází bez doprovodu osoby starší 18 let, která za dítě zodpovídá podle právního řádu platného na území státu, jehož občanství dítě má, nebo v případě, že je dítě osobou bez státního občanství, ve státě svého posledního bydliště
  - k) spolupracuje ve věcech rodičovské zodpovědnosti podle přímo použitelného předpisu Evropských společenství.
- (3) K předání nebo předávání osobních údajů Úřadem do jiných států se nevyžaduje povolení Úřadu pro ochranu osobních údajů podle zvláštního právního předpisu.